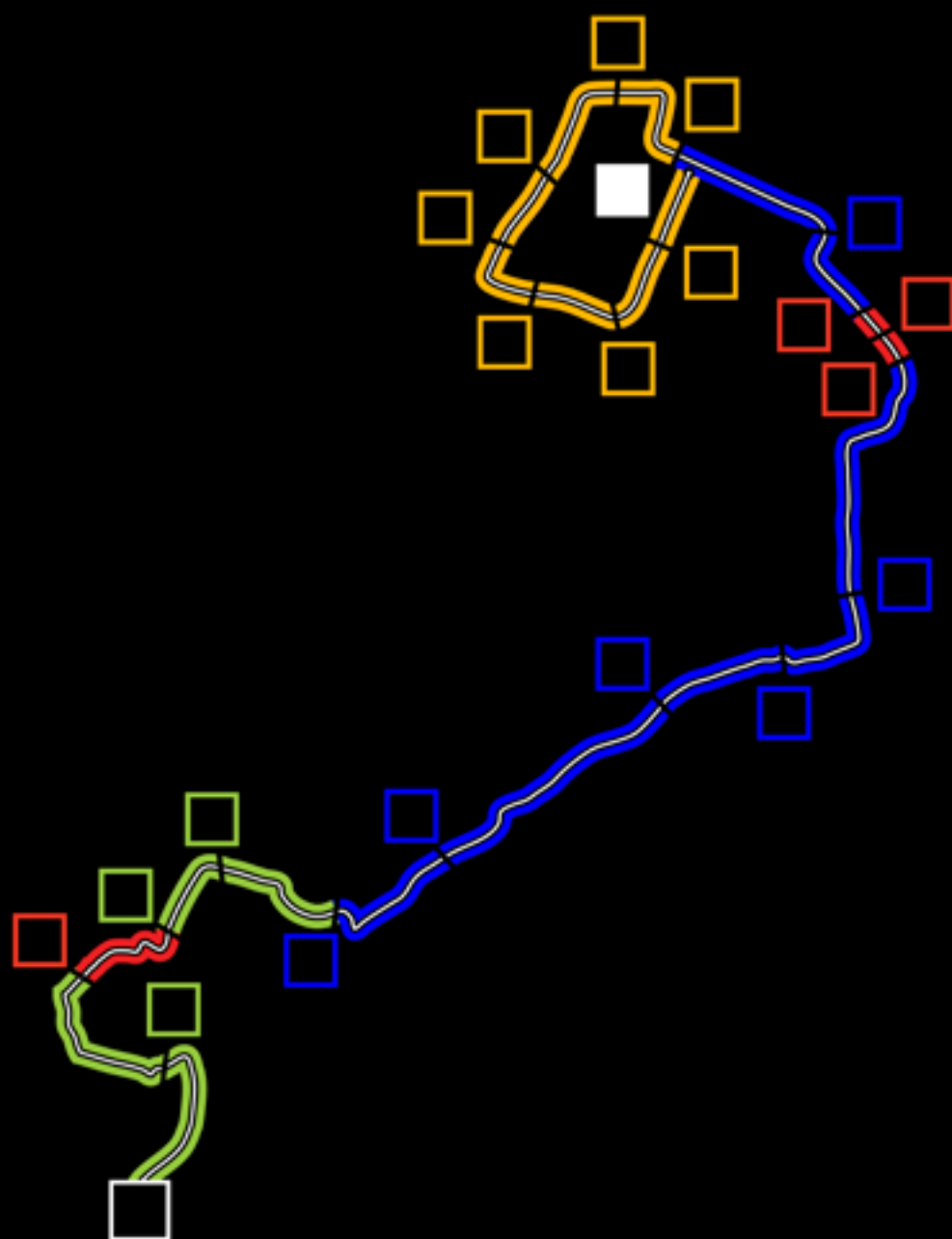

RECEPTENBOEK RECREATIEVE ROUTES

Wandelroutes op elementair niveau

*"Als je achterom kijkt zie je net nog iets,
wat niemand had gezien"*
Spinvis, 2005

Receptenboek Recreatieve Routes

Wandelroutes op elementair niveau

Dit rapport is een ontwerpondersteundend onderzoek, in het kader van het afstuderen richting Landschapsarchitectuur

In opdracht van Hogeschool Van Hall/Larenstein.

Auteurs

Tom Thijssen, Peter Veldt

Teksten

Alle teksten in dit rapport zijn geschreven door de auteurs, tenzij anders vermeld.

Beeldmateriaal

Alle beeldmateriaal is door de auteurs vervaardigd, tenzij anders vermeld.

Arnhem, april 2010

Woord vooraf

Studenten van Larenstein krijgen tijdens hun opleiding vele fantastische analysemethoden aangereikt. Een van deze is de Serial Vision van Gordon Cullen. Met de opgedane kennis aan boord en ons beider nieuwsgierigheid en koppigheid hebben we geprobeerd een nieuwe analysemethode te ontwikkelen voor het analyseren van routes.

We hebben hier afgelopen 6 weken met veel plezier aan gewerkt door onze gedachten te laten kruisen en zo tot een diepgaand en ook concreet onderzoek te komen. Dit bewijst dat twee in eerste instantie theoretisch zijnde personen toch ook iets zeer concreets kunnen neerzetten.

Onze dank gaat uit naar alle personen die dit onderzoek mede mogelijk hebben gemaakt. In het bijzonder: Adriaan Noortman, Hans Smolenaers, Cees Zoon en Johan Vlug voor hun goede en opbouwende kritiek.

Peter Veldt,
Tom Thijssen,

April 2010

INHOUDSOPGAVE

RECEPTENBOEK - rapport 1

inleiding	6
achtergrondinformatie	6
hypothese	9
belang	10
hoofdvraag	11
methodiek	12
randvoorwaarden	17
 nederlands landschap	19
referentiekeuze	19
trajecten	21
elementen	23
 routekaart D	26
routekaart R	28
routekaart P	30
 conclusies	32
1e en 2e graads	40
elementaire waardeverschil	52
overkoepelende conclusie	60
 aanbevelingen	62
 literatuurlijst	65
 HET ELEMENTAIR NIVEAU - rapport 2	
route D	68
route R	116
route P	158

INLEIDING

Achtergrondinformatie

Recreatie in het Landschap

Onze maatschappij ontwikkelt zich en wordt steeds extremer, Dit uit zich op allerlei vlakken. Met name in onze vrije tijd is dit duidelijk zichtbaar. Gemiddeld 30% van onze uitgaven wordt besteed aan onze vrije tijd wat het belang van recreatie onderstreept. (Tracy Metz 2002)

Het vlak waar onze focus ligt, ligt binnen een bepaald kader van recreatie in het landschap, namelijk de wandelrecreatie. Dit is een van de oudste, en ook blijvend populaire vorm van recreatie. Wanneer we de ontwikkeling van recreatie in het landschap bestuderen valt op welke verantwoordelijke rol is weggelegd voor de landschapsarchitect.

Halverwege de 20e eeuw ontstond een belangrijke ontwikkeling in onze maatschappij. De betekenis van het begrip 'recreatie' zoals we het anno 2010 kennen is namelijk gevormd in deze periode.

Hans Warnau, een landschapsarchitect uit deze tijd, hield met de volgende woorden zijn vakgenoten een principiële kwestie voor:

"Recreatie is tot een uitgesproken behoefte geworden door de gespletenheid van het dagelijks leven en de gecompliceerdheid van het denken. Willen de stedelingen daarvoor een tegenwicht vinden in het landschap, of wil men deze gespletenheid daar in een andere gedaante terugvinden? Beide verlangens bestaan, men wil uit zijn en zich thuis voelen, men wil zich gestreeld voelen en geprikkeld worden."

Met deze uitersten moest de Landschapsarchitect volgens hem 'volledig en volkomen' rekening houden, want hij was wel "De laatste die de wezenlijke behoeften van een mens mag veronachtzamen of naar persoonlijk inzicht mag afwegen. Omdat niemand zich bewust aan het resultaat van zijn werk kan onttrekken. En omdat de mensen en hun intieme verlangens niet tot zijn competentie behoren."

De landschapsarchitect zag zich in deze jaren voor een nieuwe taak gesteld.

Dit onderzoek borduurt voor op deze taak. Al is hij nu niet nieuw meer, de taak neemt niet af in relevantie.

Vooraf in het midden Delfland komen huidige meningen en belangen over Nederlands landschap samen. Dit vormt een extra aanleiding om de totstandkoming van de meningsvorming onder de loep te leggen.

Een belangrijke bijdrage aan de meningsvorming leverde H. Cleyndert Anz, bestuurslid van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten:

“Recreatie in de vrije natuur is immers een levensbehoefte van den tegenwoordigen mensen, het is een innerlijke noodzaak, die den stadsbewoner en den geestelijken arbeid verrichtenden mensch naar de vrije natuur, naar het schoone landschap drijft.”

Hij gebruikte bewust het aan het Engels ontleende woord “recreatie” vanwege de notie van herschepping. Mede door zijn toedoen werden natuur en recreatie een onafscheidelijk begrippenpaar. Vooraf in stedenbouwkundige kring werd het belang onderstreept van een planmatige aanpak van recreatie.

H. Cleyndert Anz geeft halverwege de 20e eeuw al aan dat natuur en recreatie een integrale en planmatige aanpak verdient. Heden ten dagen heeft deze mening zich ontwikkeld met de extremen van de maatschappij mee. ‘Leisure landscapes’ zijn de orde van de dag.

Voor ons is dit een belangrijke aanleiding om van het ontwerp van een wandelroute een wetenschap te maken.

Het ontwerpen van een recreatieve route heeft meer voeten in aarde dan het aanleggen van een pad, of het aangeven van een route. Een recreatieve route moet ook voor de recreant aantrekkelijk zijn, en daarom een bepaalde spanningsboog bevatten. Bij het ontwerpen van een nieuwe route, dus waarbij het pad voor het grootste gedeelte moet worden aangelegd, is het een moeilijke opgave om een spanningsboog in de route aan te brengen die als dusdanig wordt ervaren. De insteek voor het houden van dit onderzoek is het zoeken naar de elementen of factoren in een route, die de kracht van een route versterken. Een vergelijking kan worden getrokken met de natuurkunde. In de natuurkunde worden ontdekkingen gedaan, zoals de manier waarop vogels kunnen vliegen. Deze manier wordt in de vliegtuigbouw succesvol gekopieerd,

waardoor wij ook kunnen vliegen. Kortom, een beproefde manier uit de natuur wordt nagedaan zodat er door de mens een ontwerp kan worden gemaakt. Hetzelfde geldt hier voor dit onderzoek. Wij willen gaan onderzoeken hoe een aantal routes zich hebben ontwikkeld, en wat de sterke punten zijn van deze routes.

Simon Bell probeert in zijn "Design for outdoor recreation" duidelijk te maken dat een succesvol landschappelijk recreatiegebied moet voldoen aan de eisen van de verschillende gebruikers van het gebied. Deze eisen hebben te maken met de activiteiten, de capaciteit en de kwaliteit van de setting.

Dit strookt met onze stelling dat het succes van een route kan worden bepaald door de elementen waaruit het is opgebouwd, zolang deze stroken met de eisen van de gebruikers. Overigens moet gezegd worden dat deze eisen vaak onbewuste eisen zijn, waarvan de gebruiker in de eerste plaats niet weet dat hij deze eisen heeft.

Ton Lemaire schrijft in zijn "Filosofie van het Landschap" dat de openbare ruimte een ruimte is waarin middelpunten en verbindingen belangrijk zijn. Wat wij zeggen in dit rapport is dat een recreatieroute bestaat uit verschillende punten, die worden verbonden door de recreatieve route. Deze punten zijn te zien als de door Lemaire besproken 'middelpunten'.

Lemaire onderstreept in deze tekst dus het belang van de punten en de verbindingen, waarop ons onderzoek is gestoeld.

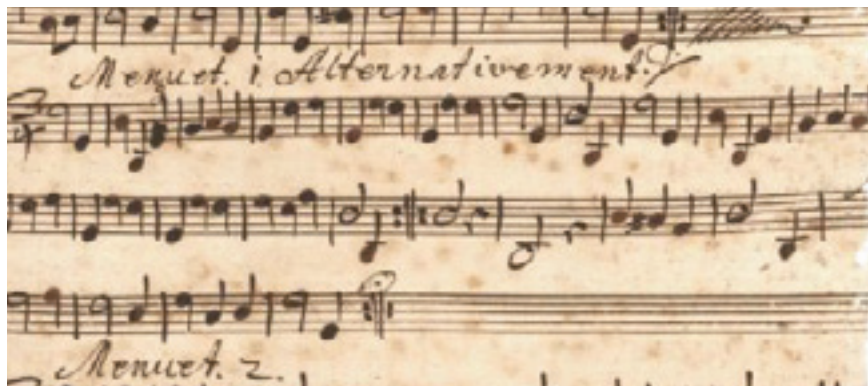
Hypothese

Voordat we beginnen aan het onderzoek hebben we een hypothese gesteld:

“De manier van spanningsopbouw van een wandelroute is te vergelijken met de manier waarop een muziekstuk dit doet.”

Wij denken dat een route op eenzelfde manier omgaat met ritme, dissonanten, herhalingen, climaxen, dynamiek, etc. op de manier dat dit gebeurt in een muziekstuk.

Onze reden voor het stellen van deze hypothese is dat wij met elke afzonderlijke hypothese die wij probeerden te stellen, vergelijkingen kunnen maken met muziekstukken. We kunnen een aparte methode creëren met het zoeken van overeenkomsten tussen deze twee schijnbaar verschillende zaken, maar in het kader van het onderzoek doen wij dit niet. Naast het analyseren van routes, zouden we hiervoor ook nog eens een muziekstuk geheel uit elkaar moeten rafelen, wat los staat van het begrip landschap. Wel zal er op verschillende plekken een kader worden ingepast met daarin een kleine verwijzing naar de overeenkomst tussen de gevonden elementen in de gelopen route, en de muziek.

fragment notenbalk, auteur onbekend

Belang

Het belang voor ons om ons te gaan verdiepen in recreatieroutes en de manier waarop ze zijn aangelegd, heeft in de eerste plaats te maken met de masterplannen die wij hebben gemaakt in de eerste fase van het afstuderen. Omdat wij beiden een verschillend ontwerp hebben gemaakt, is het noodzakelijk om een overlappend onderwerp te kiezen voor het ontwerpondersteunend onderzoek. In beide plannen speelt het recreatieroutenetwerk en daarbij de beleving van het landschap een grote rol. Om deze routes op een sterke en doordachte manier verder vorm te geven in de laatste fase, is het van belang dat er ontwerp oplossingen worden aangereikt waarmee dit kan worden behaald. Met het onderzoeken van routes willen we dan ook kijken wat de succesfactoren zijn die een route tot een succes brengen, zodat we deze mee kunnen nemen in ons ontwerp.

Het ontwerp van Peter is voornamelijk gebaseerd op wandelroutes door de polder. Hiermee wordt een routenetwerk aangelegd dat ervoor zal zorgen dat de polder op een nieuwe manier zal worden ervaren door de bezoeker. De route zal een weg banen door de polder, en zal weinig tot geen bestaande paden gebruiken.

Het ontwerp van Tom is niet enkel gefocust op wandelen, maar zal ook meer te maken krijgen met andere vormen van recreatie en vervoer. Het recreatienetwerk zal in zijn ontwerp een verbindende functie krijgen, waarbij het verschillende paviljoenen met elkaar verbind.

Hoofdvraag

“Hoe wordt de landschappelijke ervaring bepaald door de ruimtelijke enscenering van een ontworpen wandelroute, binnen een bestaande, al dan niet natuurlijke, landschappelijke setting.”

Methodiek

Het onderzoeken van ons onderwerp moet in een aantal stappen gebeuren om te slagen. Hieronder staan de stappen onder elkaar beschreven, met bij elke stap indien nodig een afbeelding om duidelijk te maken wat er wordt bedoeld. Deze voorbeelden komen onder andere voort uit een proefexcursie die wij hebben gemaakt om onze methode te testen. De route voor deze excursie was een NS-wandelroute door de Veluwezoom.

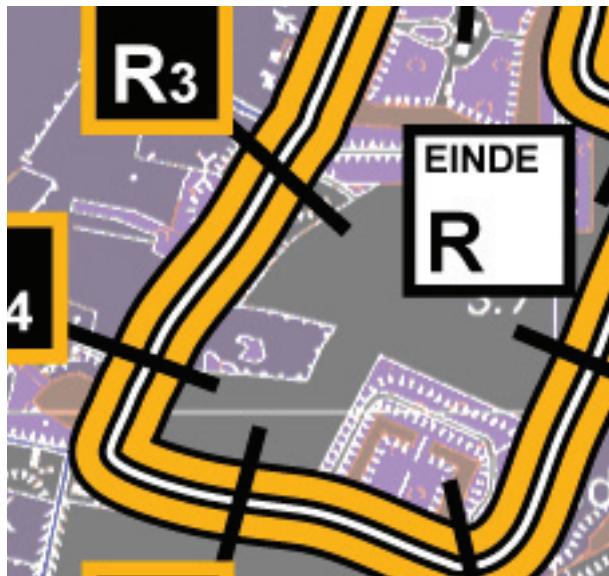
Stap 1

Van te voren kijken we kritisch naar een route om inzicht te krijgen zodat tijdens de wandeling weten waar belangrijke punten zouden kunnen zijn voor de beleving van het landschap. Deze punten zijn in het vervolg de elementen in ons onderzoek.

Stap 2

We inventariseren de landschapstypen op kaart zodat we voordat we op excursie gaan een beeld hebben van wat we kunnen verwachten. Aan de hand van de landschapstypen kunnen we het eerste deel van de code alvast karteren. Dit deel van de code is het trajectniveau. Dit niveau wordt aangegeven door middel van een kleur in de icoon en ook in de route op de routekaart.

Kaartfragment
iconen en kleuren

Stap 3

We gaan op excursie en nemen de kaart van het gebied mee. Daarnaast de lijst met keuzepunten, fototoestel, statief, navigatie- en geluidopnameapparatuur.

Stap 4

Tijdens de excursie nemen we bevindingen op met opnameapparatuur. We maken van onder andere de onder stap 1 genoemde elementen een panoramafoto. Naast de van te voren bepaalde elementen maken we ook foto's van elementen die volgens ons ook de beleving van de route bepalen. Deze elementen bepalen later het tweede deel van de code, namelijk het getal achter de hoofdcode.

Stap 5

panoramafoto

Het aanvullen van de hoeveelheid elementen die in de eerste stappen over het hoofd zijn gezien, en in de wandeling opgemerkt zijn.

Stap 6

Het maken van reductieschetsen per code, op de manier zoals Gordon Cullen. Deze schetsen zijn in de eerste plaats licht gereduceerd, en in de tweede plaats worden ze sterker gereduceerd zodat de essentie van het element goed overkomt. Samen met de foto's vormen deze schetsen een drie-eenheid.

foto

tekening

abstractie

Stap 7

Voor elke element wordt er ook een doorsnede gemaakt. Deze geeft een zeer gedetailleerd beeld van het element over een relevante lengte. Hierbij komt ook een tekstuele beschrijving van de situatie, waarbij uit wordt gegaan van een objectieve waarneming.

doorsnede

Stap 8

Voor elk element wordt er een waardering gegeven in de vorm van een afgerond cijfer van 1 tot 10. Dit wordt door beide groepsleden gedaan, waarna hiervan een gemiddelde wordt gemaakt.

Hiervan wordt een grafiek gemaakt waarbij de elementen op de horizontale as staan, en de onderlinge afstand tussen de elementen overeenkomt met de afstand op de route in werkelijkheid.

Stap 9

Aan elk element worden drie begrippen gehangen, die worden geëxtraheerd uit de gemaakte abstracties. De begrippen waaruit gekozen wordt zijn:

- Verhulling
- Openbaring
- Begeleiding
- Omlijsting
- Omleiding
- Afleiding
- Variatie
- Afwisseling
- Beaccentuering

Op deze begrippen wordt later verder ingegaan.

Stap 10

Er wordt gekeken naar wat de meest succesvolle sequentie van elementen is of zijn. Aan de hand van het boek van Ormsbee wordt dit nogmaals onderbouwd.

Stap 11

De successequenties worden uit de grafiek gehaald en worden met elkaar vergeleken. Niet alleen sequenties uit dezelfde routes worden vergeleken, maar ook succesfactoren uit de verschillende routes.

Stap 12

Elementen met eenzelfde codering, maar verschillende waardering worden met elkaar vergeleken. Ook worden verschillende sequenties met vaak opeenvolgende begrippen met elkaar vergeleken. Hieruit worden op verschillende niveau's conclusies getrokken

Randvoorwaarden

In dit onderzoek zullen wij onze aandacht enkel op wandelroutes als referentie richten. Hiermee sluiten wij andere recreatieve routemogelijkheden uit, waaronder fiets-, kano- of rutterroutes. Binnen het kader van de wandelroutes ontstaan er criteria voor het aanwijzen van de referentiegebieden.

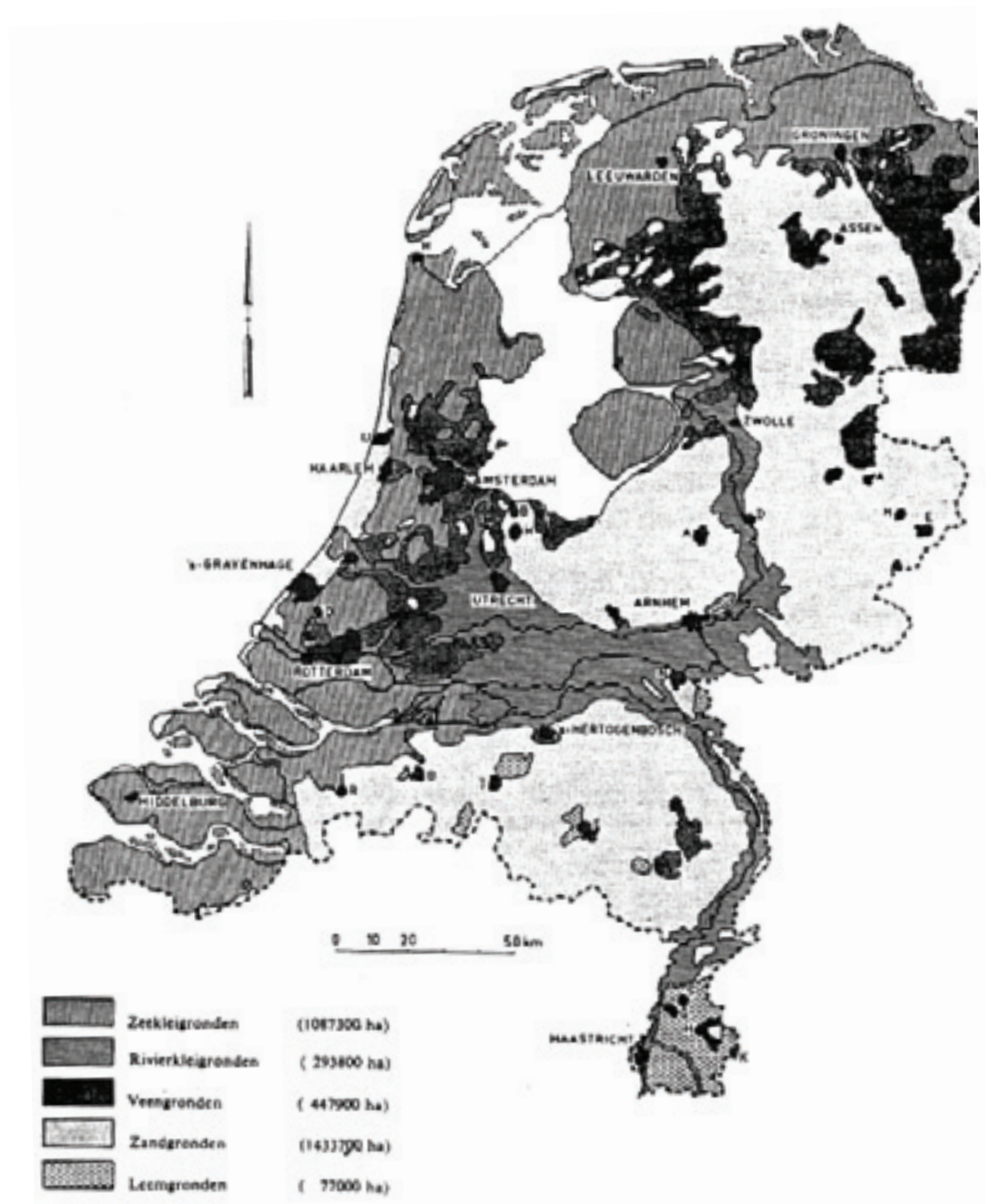
Deze criteria zijn:

- de route moet aangegeven staan op een kaart of moet zijn voorzien van wegwijzers. Hiermee wordt voldaan aan de in de hoofdvraag gestelde voorwaarde voor een ontworpen recreatieve route binnen een al bestaande landschappelijke setting.
- de route moet duidelijk te volgen zijn.
- de route moet een afstand van minstens vijf en maximaal vijftien kilometer beslaan.
- De route moet binnen een landschappelijke setting liggen, dus stedelijke wandelroutes zijn niet toegestaan. Een uitzondering hierop zijn kleine dorpjes waar de route doorheen loopt.

Met deze randvoorwaarden zijn de routes en de conclusies die wij uit het onderzoek halen te projecteren op Midden-Delfland, ons projectgebied.

Routes

Een vraag die rijst bij het maken van dit onderzoek is logischerwijs of de routes die wij onderzocht hebben daadwerkelijk is ontworpen op een manier dat de wandelaar de omgeving en natuur ook daadwerkelijk beleeft, of dat de wandelaar de route enkel loopt voor het lopen van een route. Het antwoord hierop is dat het voor ons onderzoek niet uitmaakt op welke van de twee manieren de route is aangelegd. Het gaat er ons om om te kijken wat de succesfactoren zijn in een route, waarbij de intentie voor het aanleggen van de route in deze zin niet van belang is. Wat belangrijker is is de intentie van onszelf bij het maken van een succesvolle route, waarbij de beleving van het landschap door de wandelaar wel van belang is en een grote rol speelt.

bodemsoorten Nederland

bron: STIBOKA (1965) De bodem van Nederland

Nederlands landschap

Een landschap wordt ingericht overeenkomstig de behoeften, inzichten en mogelijkheden van de bevolking. Bij een groeiende bevolking en een voortschrijdende technische ontwikkeling neemt de druk op het landschap toe, en daarmee de mate waarin de mens daarop zijn stempel drukt. Generaliserend kan de landschapsontwikkeling geplaatst worden op een continuüm van volledige zelfvoorziening naar een volledige oriëntatie op de markt. De geschiedenis laat een tendens zien naar het laatste.

In het Nederlandse landschap worden 6 landschapstypes onderscheiden: zand, rivierklei, veen, zeeklei, duin en krijt/löss.

Referentiekeuze

Wij hebben gekozen om uit deze landschapstypes 3 types te nemen om daar weer een referentiegebied uit te kiezen. Met het oog op ons projectgebied in de eerste en derde fase van het afstuderen, Midden-Delfland, lijkt het logisch om voornamelijk het landschapstype veen te bestuderen en analyseren op basis van recreatieroutes. Wij hebben ervoor gekozen om dit niet te doen, en ook andere landschappen te bekijken. Onze reden hiervoor is de variatie in ontwerp oplossingen die deze manier met zich mee kan brengen. Het geeft een bredere kijk op de manieren waarop met recreatieroutes is omgesprongen. Een bepaalde oplossing die is gebruikt op de Veluwe, kan ook een goede oplossing zijn die te gebruiken is in de polder. Daarbij is dezelfde oplossing misschien niet te vinden met een zelfde onderzoek dat zich enkel richt op de recreatieroutes in een polder. Een algemener onderzoek geeft een breder scala aan mogelijke oplossingen, dat ons in ons volgende fase verder zal helpen.

De referentiegebieden die wij willen bezoeken zijn op logische wijze gekozen. Bij deze keuze hebben wij ons niet beperkt tot polder-, ofwel open gebieden. We hebben geprobeerd om uit het brede scala aan landschappen dat Nederland te bieden heeft een aantal landschappen te kiezen die bepaalde overeenkomsten, maar ook verschillen hebben met Midden Delfland.

De landschapstypen die wij uiteindelijk hebben gekozen, zijn rivierklei, veen en duin. Als testroute hebben wij een route gelopen

in het zandgebied, namelijk de Veluwezoom. Deze route komt in het rapport niet als compleet uitgewerkte route naar voren, maar zal leidend zijn in het verduidelijken van onze methodiek.

De keuze voor veen is een logische keuze, gezien Midden-Delfland ook een veengebied is.

Rivierklei en duin zijn om andere redenen gekozen. Voor de keuze van duin heeft het grote recreatienetwerk een rol gespeeld. In het duingebied is een grote hoeveelheid aan wandel- en fietspaden te vinden, geplaatst in de natuurlijke setting van het duingebied.

Het rivierkleigebied is gekozen vanwege de belangrijke plaats die het inneemt in het Nederlandse landschap.

Hieronder staan de landschappen met daarnaast het gebied en de route dat we gaan onderzoeken.

Referentiegebieden: testgebied: Veluwezoom
onderzoeksgebied 1: Noord-Hollands Duinreservaat
onderzoeksgebied 2: Eilandspolder
onderzoeksgebied 3: Heusden

Trajecten

Elk van de routes is onderverdeeld in trajecten. Deze trajecten zijn gebaseerd op ruimtelijke en landschappelijke eigenschappen zoals openheid en bebossing.

Route D:

Traject 1: bruin

De cultuurlijke, vlakke en open gebieden.

Traject 2: donkergroen

Alle bosgebieden, zowel naaldbos als loofbos.

Traject 3: rood

Het glooiende, open duingebied.

Traject 4: paars

Het cultuurlijke, bebouwde en sterk verharde gebied.

Traject 5: turkoois

Het heuvelachtige, beboste duingebied.

Traject 6: geel

Het heuvelachtige, open duingebied.

Route P:

Traject 1: felrood

Het dichtbebouwde, dorpse gebied.

Traject 2: lichtgroen

De hogergelegen dijk langs het open poldergebied.

Traject 3: paars

Het open en vlakke veenweidegebied.

Route R:

Traject 1: olijfgroen

De dijk langs het water rondom het dorp.

Traject 2: felrood

Het dichtbebouwde, dorpse gebied.

Traject 3: blauw

Het open rivierengebied, met de kenmerkende hogergelegen dijken.

Traject 4: oranje

Een cultuurhistorisch, sterk beplant gebied.

Elementen

De verschillende trajecten zijn weer onderverdeeld in elementen. De elementen zijn de punten in de route waar er een verandering optreedt. Dat wil zeggen dat in de eerste plaats elementen ook de overgang van een traject vormen.

De elementen zijn op verschillende manieren gekozen.

Rationeel gekozen

In de eerste plaats zijn ze gekozen op basis van het bestuderen van de kaart. Dit zijn voornamelijk de keuzepunten in de route. Keuzepunten zijn de punten waarbij de route op een op dat moment nog onverklaarbare reden afwijken van het meest logisch lijkende pad. Deze elementen zijn op een rationele wijze gekozen.

Emotioneel gekozen

De andere elementen zijn gekozen tijdens het wandelen van de route. Deze elementen zijn punten waarop er een verandering opspeelt, waarbij de wandelaar een "wow"- effect beleeft. Dit effect kan allerlei redenen hebben, van verrassing tot verwondering.

Elk element krijgt een drietal begrippen aangemeten, welke worden geabstraheerd uit de ruimtelijke opbouw van het element. Er zijn negen begrippen waaruit steeds drie begrippen worden gekozen. De begrippen, met hun iconen, zijn:

- Verhulling
- Openbaring
- Begeleiding
- Omlijsting
- Omleiding
- Afleiding
- Variatie
- Afwisseling
- Beaccentuering

Uitleg

Verhulling:

Het vervolg van de route wordt verhuld door een ruimtelijk aspect van het element. Dit kan alles zijn, zolang het maar massa heeft om de verhulling te verwezenlijken.

Openbaring:

Een geheel nieuwe omgeving openbaart zich aan de wandelaar, als een contrast aan het voorgaande. Vaak komt dit voor als een open ruimte na een dichte omgeving.

Begeleiding:

De route wordt begeleidt aan een of twee kanten door een transparante tot massieve muur, die zich vormt zoals de route, en hierdoor een begeleidende functie krijgt. Zoals ook bij verhulling het geval is, is elke mogelijkheid tot het vormen van dit begrip mogelijk.

Omlijsting:

Als een open ruimte wordt omgeven door een lijst, spreken we van omlijsting. Ook hier is elke vorm van omlijsten mogelijk, zowel cultureel als natuurlijk.

Omleiding:

Hier van spreken we als de route om een object heen moet worden geleid. Het object moet wel een functie hebben, welke visueel dan wel praktisch kan zijn.

Afleiding:

In tegenstelling tot omleiding wordt de route niet om het object heen gevormd, maar juist naar het object toe.

Variatie:

Met variatie wordt de variatie in objecten langs een gedeelte van de route van element tot element bedoeld. Dit kan zijn dat er een heel gevarieerde beplanting is, of veel verschillende stijlen in bebouwing. Ook hier zijn er dus verschillende manieren om variatie te verkrijgen.

Afwisseling:

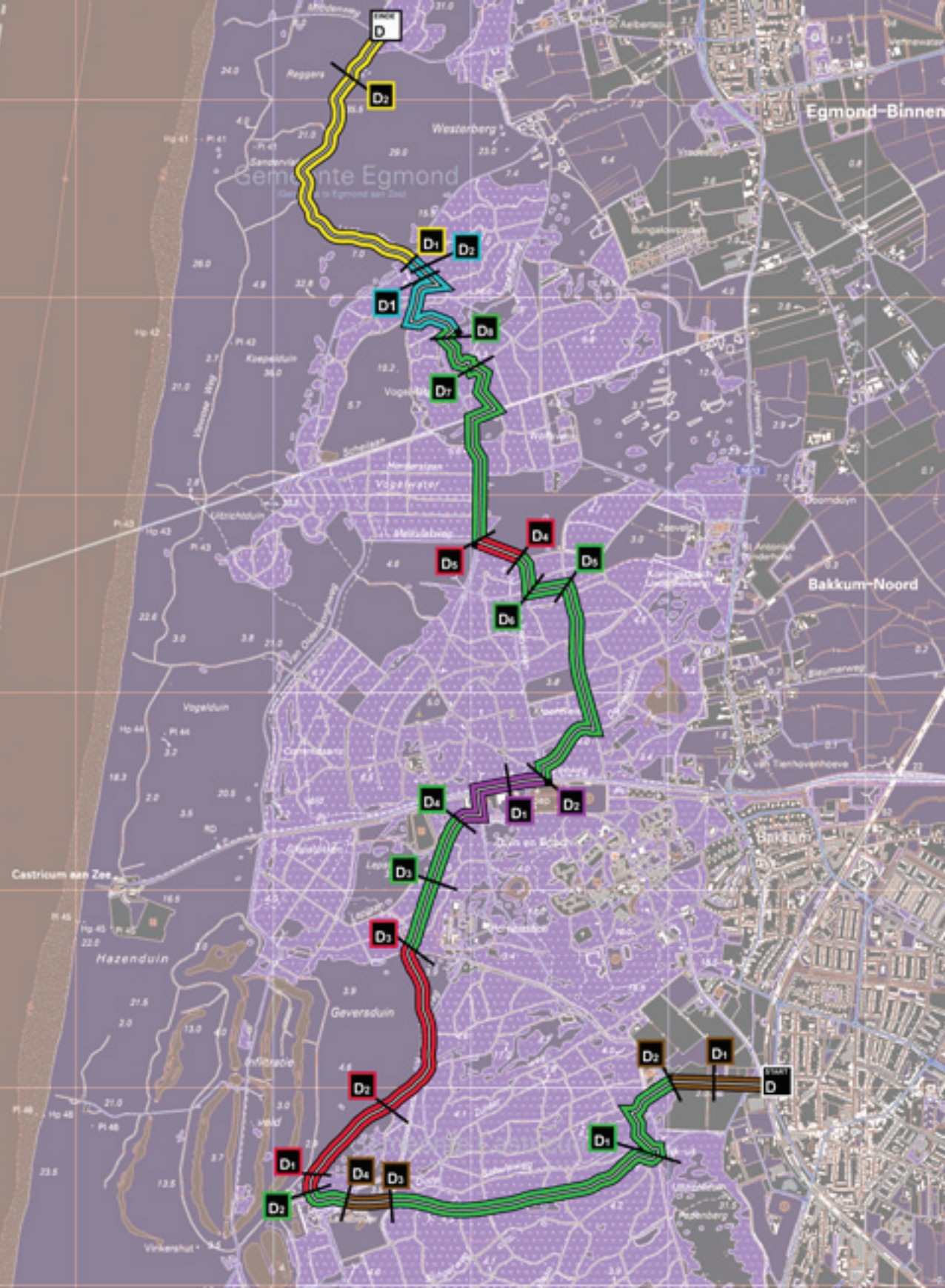
Dit wil zeggen dat het element zich bevindt op een rand van twee verschillende ervaringen. Dit komt voornamelijk voor bij elementen die op de grens van twee trajecten staan.

Beaccentuering:

Als een object zeer duidelijk wordt uitgemeten langs een route, spreken we van beaccentuering. Een route kan bijvoorbeeld recht op een object aflopen, om uiteindelijk af te wijken, maar er is duidelijk een accent gelegd op het object.

De reden om met deze begrippen te werken heeft te maken met het kunnen vergelijken van de verschillende elementen met elkaar tijdens de fase van het concluderen.

D1
D2
D3
D4
D1
D2
D3
D4
D5
D6
D7
D8
D1
D2
D3
D4
D5
D1
D2
D1
D2
D1
D2
D1
D2

Landschappelijke kenmerken:

Duinen, bossen

Route:

NS - Wandelroute

Codering:

D

Bijzonderheden:

Noordhollands Duinreservaat

Aantal verschillende trajecten:

6

Aantal elementen:

23

Lengte:

10.900 mtr

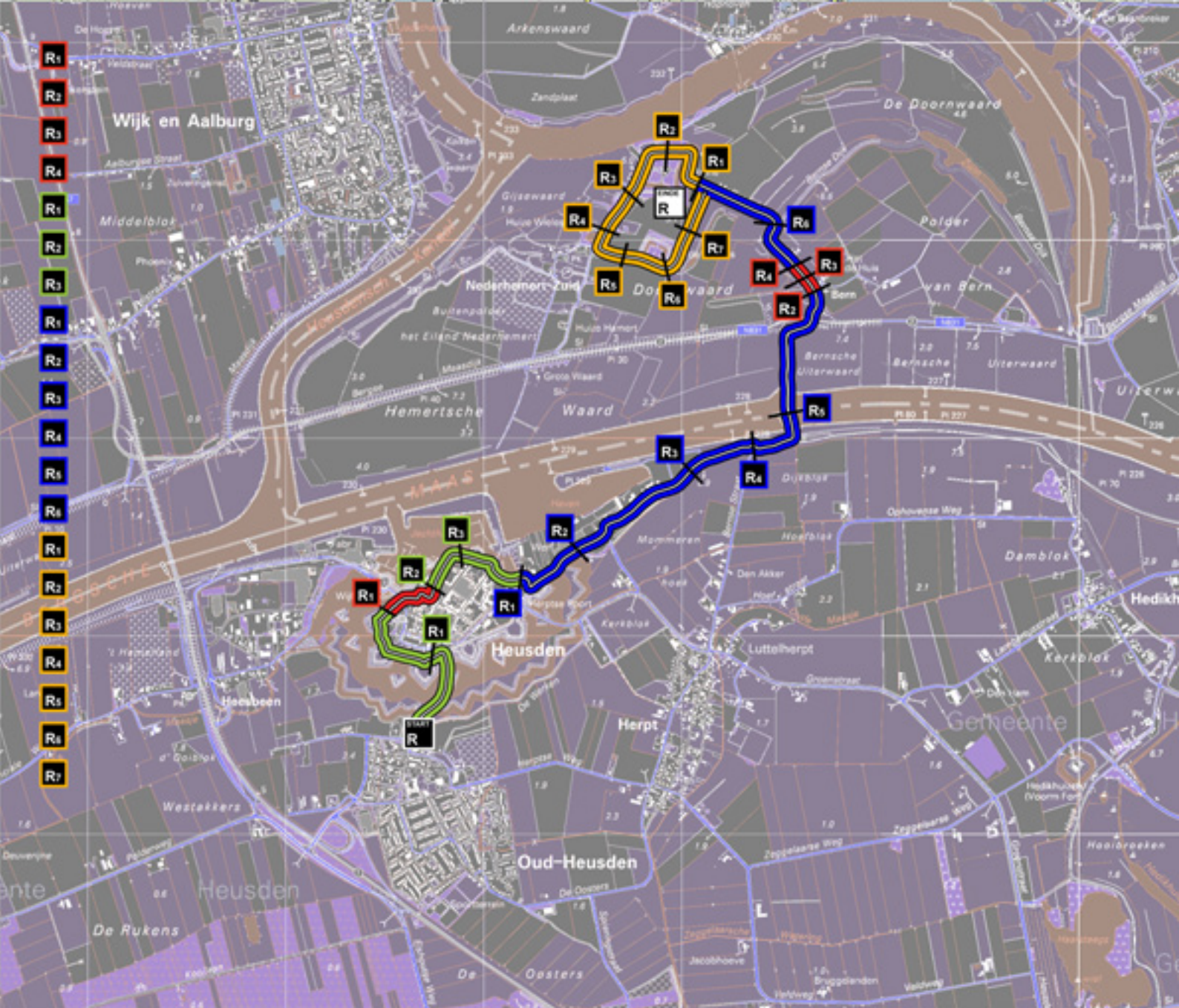
Duur:

4 uur

Korte beschrijving:

Je loopt over de Oude Schulpweg, waarover de schelpvisser hun karren voorttrokken en langs voormalig duinbouwland. Na een infiltratieveld voor drinkwater vervolg je het Duin- en Polderpad door afwisselend binnenduïnbos. Halverwege verandert het landschap abrupt. Een prachtige route slingert over hoge grasduinen en door diepe dalen naar het strand bij Egmond aan Zee.

bron: www.eropuit.nl

M

Landschappelijke kenmerken:
Rivieren, beekdalen

Route:
ANWB - Wandelroute

Codering:
R

Bijzonderheden:
Oude vestingstad

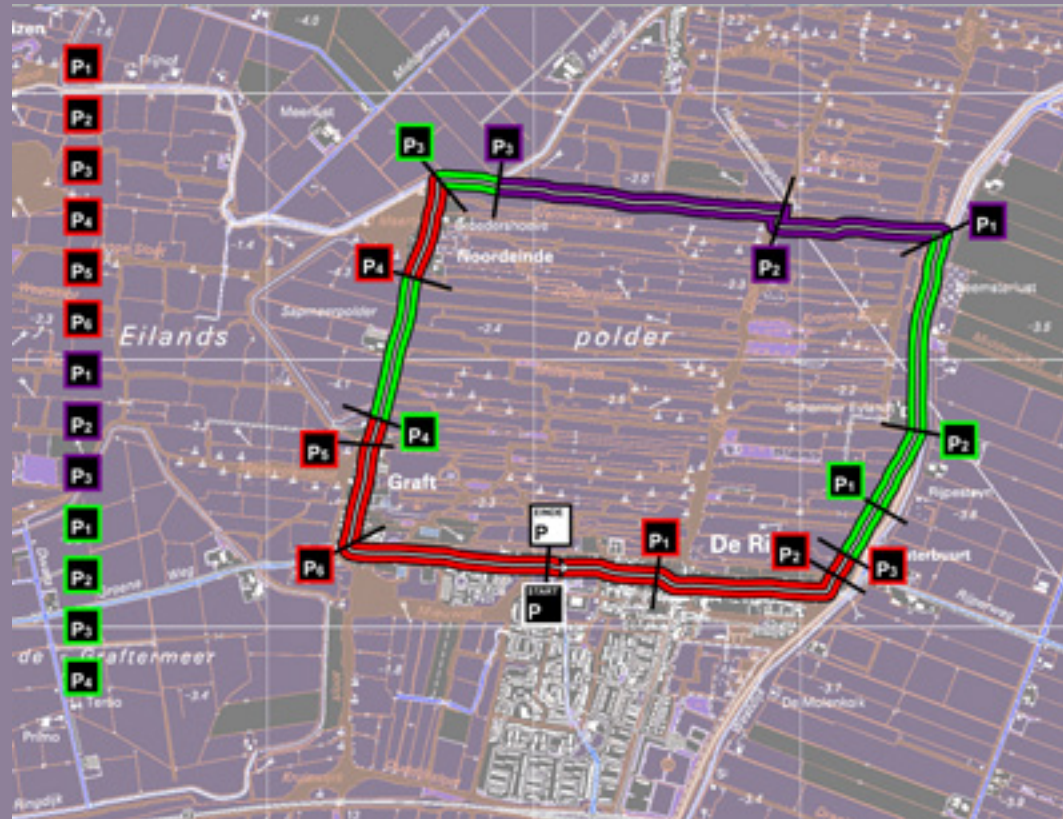
Aantal verschillende trajecten:
4

Aantal elementen:
20

Lengte:
6.700 mtr

Duur:
3 uur

Korte beschrijving:
Heusden ligt centraal in het Brabantse landschap aan de Bergsche Maas en heeft zijn oorsprong in het verre verleden. Smalle straatjes voeren langs de diverse monumentale panden en vestingwerken. De omgeving kenmerkt zich door een weelderige begroeiing.
bron: www.anwb.nl

Landschappelijke kenmerken:
Polders, dorpjes

Route:
Eoscentra - Wandelroute

Codering:
P

Bijzonderheden:
Natuurgebied, belangrijk voor
weidevogels.

Aantal verschillende trajecten:
3

Aantal elementen:
13

Lengte:
5.000 mtr

Duur:
1.5 uur

Korte beschrijving:
De wandelroute loopt door
weilanden van het natuurreservaat
de "Eilandspolder" (het Kerken-
pad), over grasdijkjes, half ver-
harde wegen en voor een (klein)
deel over asfaltwegen in dit ge-
bied. Een mogelijk onderdeel van
deze wandelingen is het Kerkenpad,
dat sinds enkele jaren door Sta-
atsbosbeheer opengesteld is vanaf
15 juni tot 15 maart.
bron: www.wandelwebsite.nl

Conclusies

De beschreven elementen zijn door ons beiden van een waardering voorzien, waarna er voor elke route een grafiek is gemaakt.

Op verschillende manieren hebben we geprobeerd om conclusies te trekken uit deze waarderingen:

1e graads:

In de eerste plaats hebben we gekeken naar de pieken in de grafieken. Deze hebben we geprobeerd te verklaren aan de hand van de drie betrokken elementen en de begrippen die hieraan zijn gekoppeld.

2e graads:

De tweede stap is het vergelijken van deze successequenties onderling. Ook tussen twee verschillende routes kan een vergelijking worden gemaakt.

3e graads:

De derde manier van conclusies trekken is het vergelijken van elementen met hetzelfde set begrippen, maar met een andere waardering, of een piek in de grafiek, of een dal in de grafiek. Op deze manier willen we kijken wat verschillende aspecten voor effect hebben voor de beleving van de elementen.

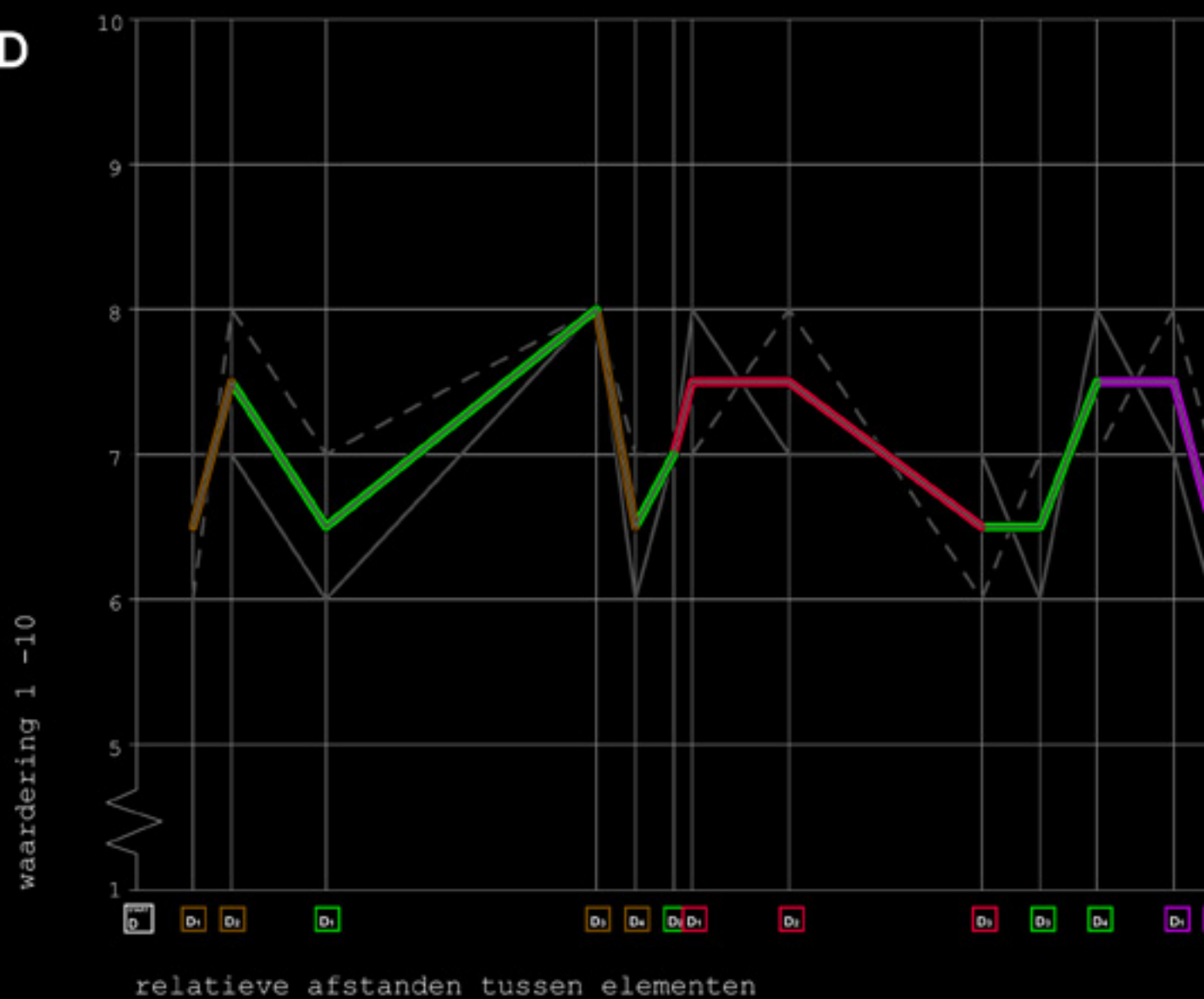
4e graads:

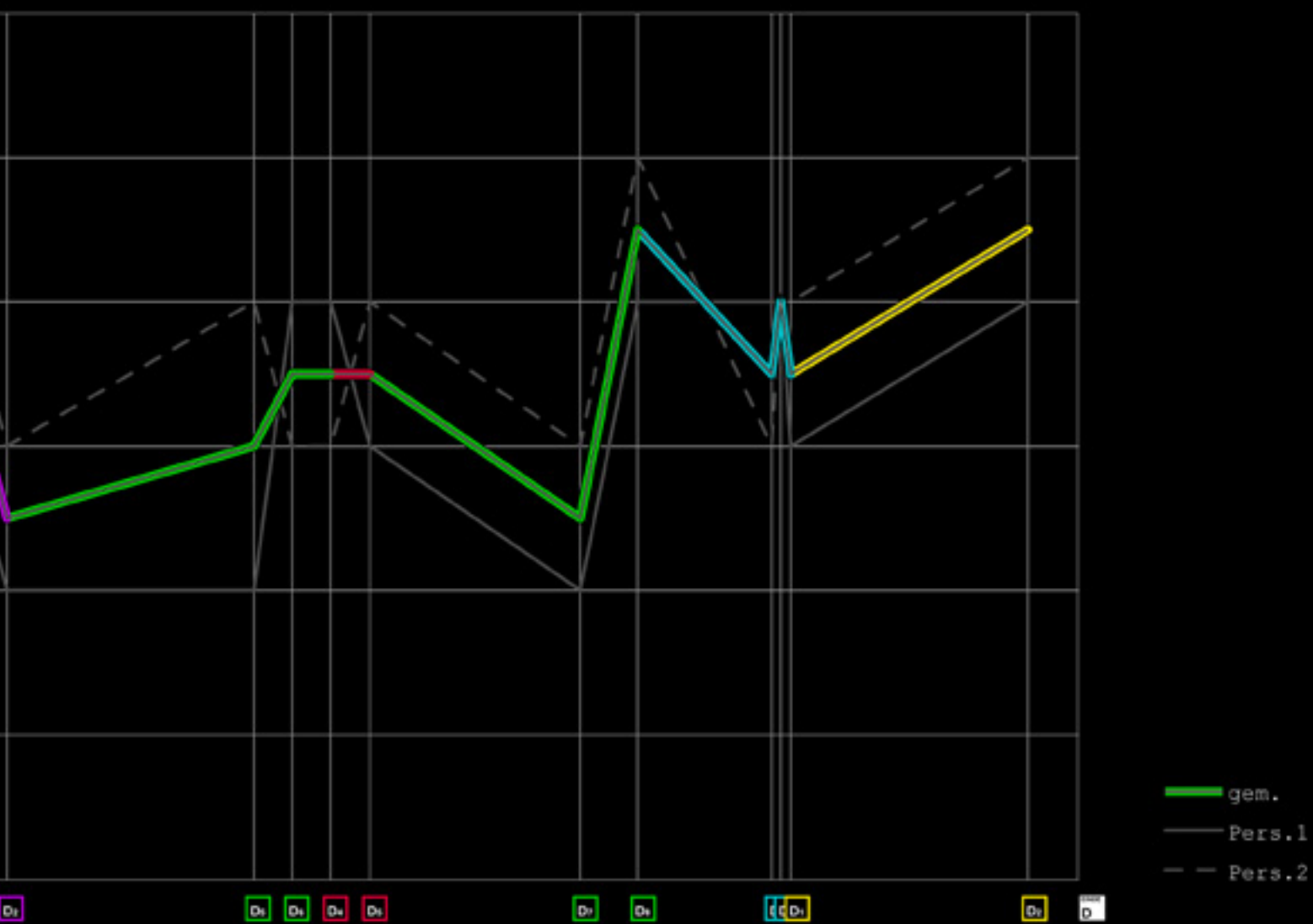
De vierde manier is het vergelijken van sequenties waarvan de elementen allen een zelfde begrip bevatten in het begrippenset. Hieruit kan worden geconcludeerd wat de invloed is van de andere twee begrippen op de beleving van het element.

Belangrijk bij het lezen van de conclusies is om te weten wie John Ormsbee Simonds is. In zijn boek "Landscape Architecture" beschrijft hij een heel scala aan principes waarom mensen zich aangetrokken voelen tot elementen. Wij gebruiken deze bevindingen om onze gevonden conclusies nog eens extra te onderbouwen.

Hierna zijn eerst de 3 grafieken van de waardering te zien, waarna de besproken conclusies worden toegelicht.

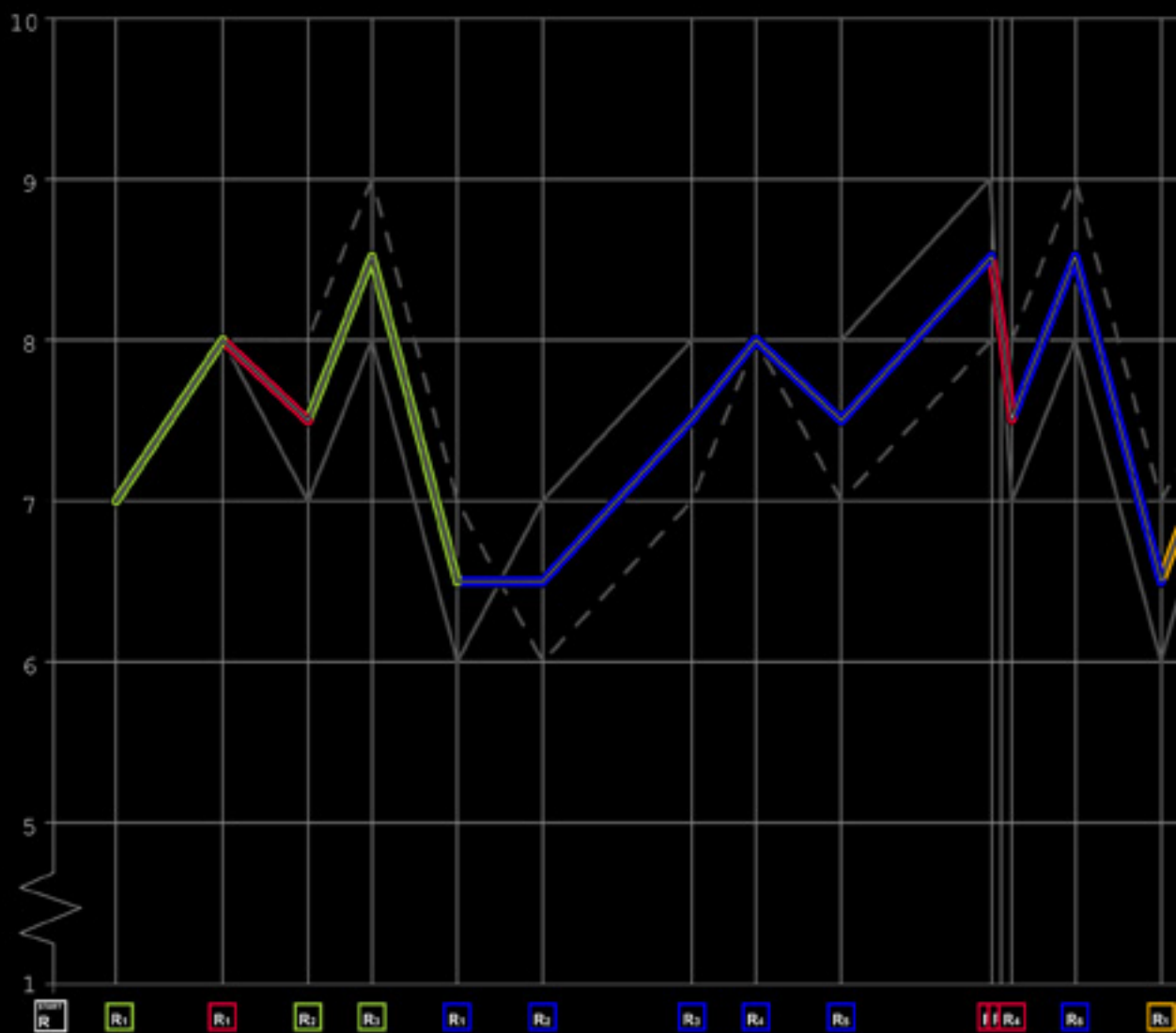
D

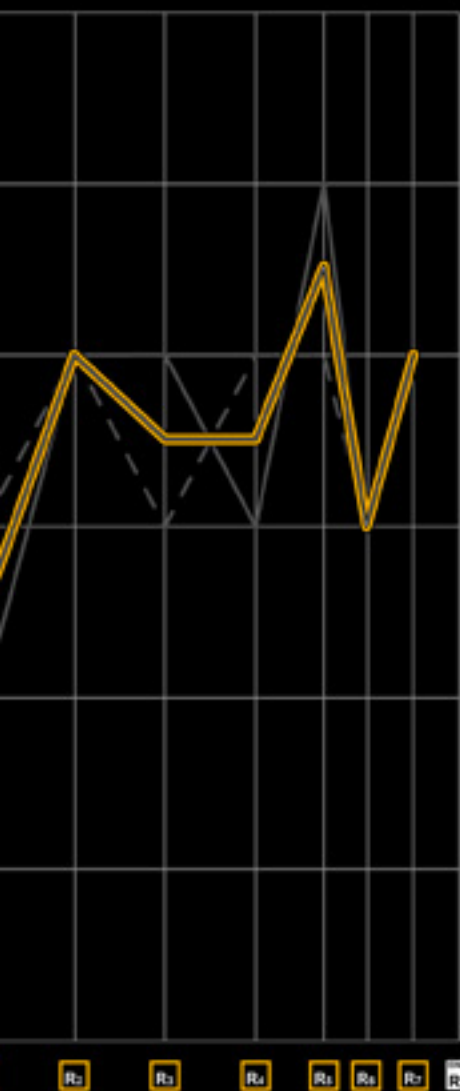

R

waardering 1 -10

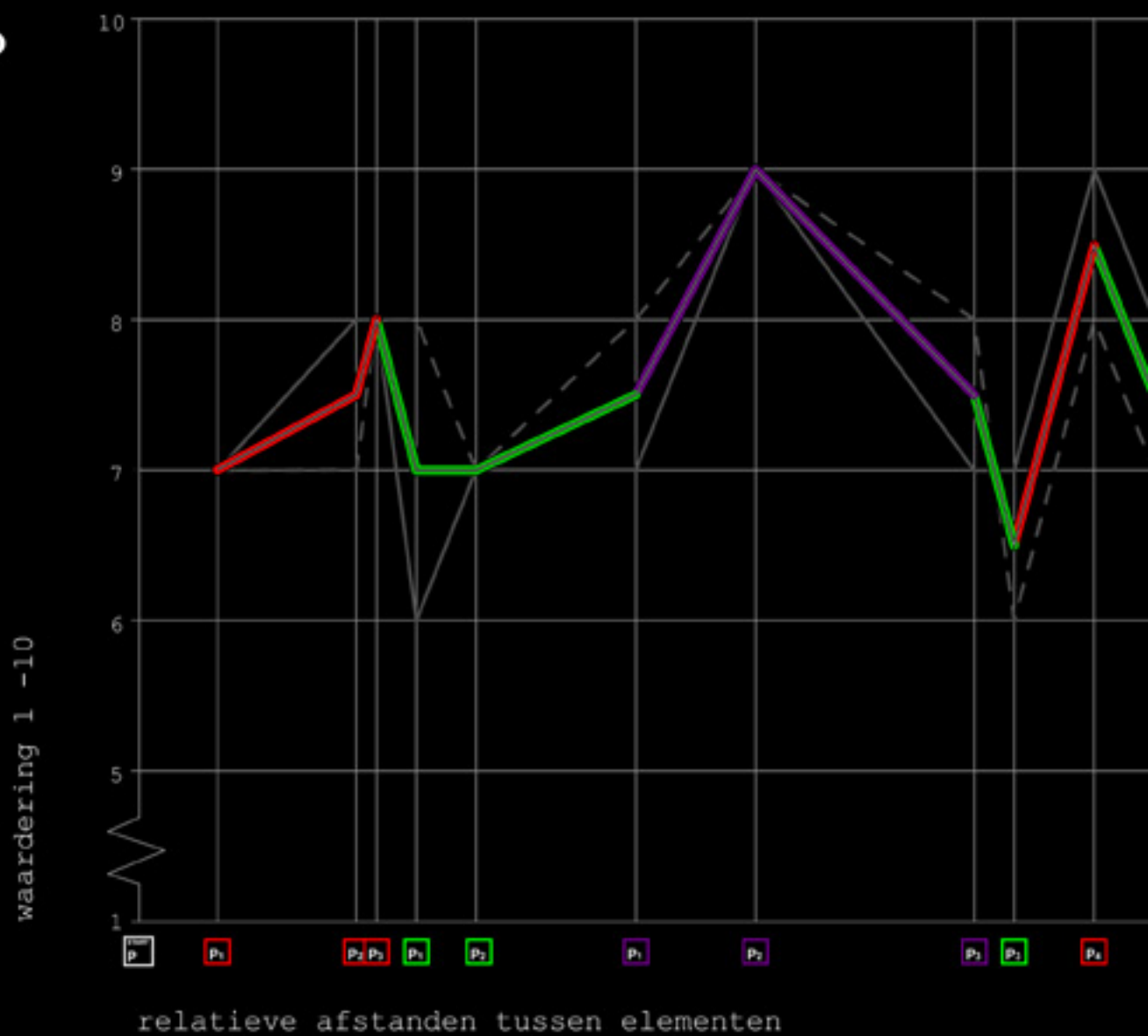

relatieve afstanden tussen elementen

gem.
Pers.1
Pers.2

P

gem.
Pers.1
Pers.2

P_1

P_2

P_3

Conclusies 1e en 2e graads

Succesreeksen:

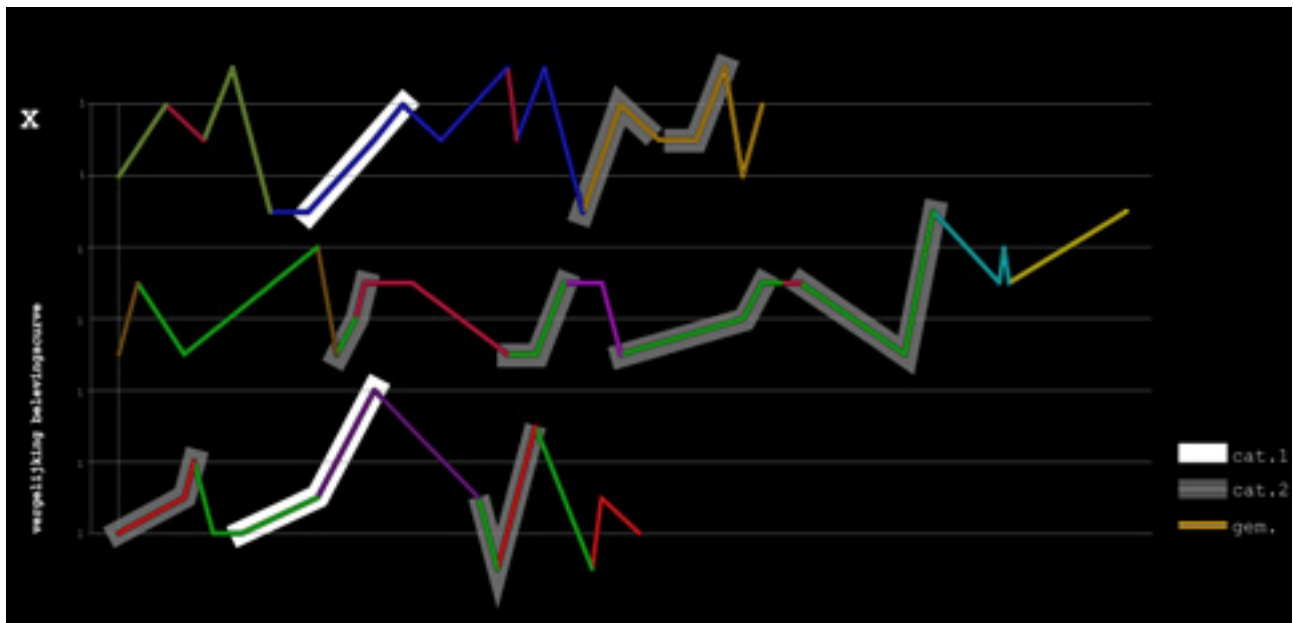
Aan de belevingscurven kan je vaststellen dat er bepaalde momenten zijn tijdens de route die hoog gewaardeerd worden in beleving. Op basis van de succesreeksen kunnen we stellen dat de elementen op de route elkaar in de hoogte van de beleving beïnvloeden.

Om na te gaan op welke manier een hoge waardering tot stand is gekomen onderzoeken we de samenhang in beleving in reeksen van 3 elementen. De "3 traps elementen succes reeks"

We spreken van een dergelijke reeks:

- Wanneer de reeks een verschil kent in score van 1 (cat.1)
- Wanneer de reeks een verschil kent in score van 1,5-2 (cat.2)
- Wanneer de reeks eindigt met een score tussen 8-9

Voor het benaderen van hetgeen ons aantrekt in de succesreeksen zijn begrippen gebruikt van J. Ormsbee Simonds.

De behandelde sequenties in beide categoriën

Serie 1

Categorie: 1

Code: D/ BR4-GR2-RO1

Meting: 1=X+0,5+0,5

Geleidelijke opbouw

X BR4 1. variatie
2. verhulling
3. begeleiding

+0,5 GR2 1. afwisseling
2. beaccentuering
3. verhulling

+0,5 RO1 1. afwisseling
2. openbaring
3. begeleiding

=

+1,0 (Categorie 1)

Totstandkoming score:

De 3 verschillende trajecten binnen deze reeks zorgen voor een opbouwende spanning. Het eerste deel van de reeks is voorspelbaar door de rationele opbouw, maar toch boeiend door de coulissewerking van de begroeiing.

Op een onverwacht moment wijkt de wandelroute af van de doorgaande verharde weg. De route neemt een bocht en er openbaart zich een open gebied. De eerste kennismaking met het duingebied verrast je.

“Ormsby benadering”: mensen waarderen,
een onverwacht moment
iets dat verrast

Serie 2

Categorie: 1

Code: D/ RO1-GR3-GR4

Meting: 1=X+0,0+1,0

Plotselinge stijging

X RO3 1. afwisseling
2. verhulling
3. variatie

+0,0 GR3 1. verhulling
2. afwisseling
3. begeleiding

+1,0 GR4 1. begeleiding
2. verhulling
3. omleiding

=

+1,0 (Categorie 1)

Totstandkoming score:

Het eerste punt van deze serie is een diffuus punt. Het is een knooppunt waar een aantal recreatieve routes samenkomen.

Als je de route vervolgt wordt je aangenaam begeleid door bomen aan weerszijde. Het tunneleffect geeft een veilig gevoel. Dit wordt versterkt wanneer de tunnel groter en breder wordt in het laatste element van deze serie. Dit ontstaat door oudere en grotere bomen. Op het eind van de tunnel is nog net om het hoekje een rustpunt zichtbaar. Dit motiveert om door te lopen doordat het je nieuwsgierig maakt.

“Ormsby benadering”:

mensen waarderen,
een veilig gevoel
een rustpunt
dat wat je nieuwsgierig maakt

Serie 3

Categorie: 1

Code: D/ PA2-GR5-GR6

Meting: 1=X+0,5+0,5

Geleidelijke opbouw

X PA2 1. afwisseling
2. beaccentuering
3. begeleiding

+0,5 GR5 1. verhulling
2. afwisseling
3. begeleiding

+0,5 GR6 1. begeleiding
2. verhulling
3. openbaring

=

+1,0 (Categorie 1)

Totstandkoming score:

Een pad loopt parallel aan de verharde weg door het bos. Op een zeker moment wordt je van de weg afgeleid een ruiterspad op. Het lijkt op het eerste moment onlogisch, het pad kronkelt erg. Via dit pad kom je uit op een door bomen begeleid dijkje. Het pad vervolgt zich op een zeer prettige manier over het dijkje. Je hebt een ver zicht. Door het overhangen van de volwassen bomen voelt het alsof je een dag boven je hoofd hebt. Het voelt dramatisch.

Op het eind van het dijkje gaat wandelpad de bocht om. Het maakt je nieuwsgierig. Aan deze nieuwsgierigheid wordt na verloop van tijd positief antwoord gegeven door de introductie van een brede sloot met overhangende bomen.

“Ormsby benadering”: mensen waarderen,
iets dramatisch
iets dat de nieuwsgierigheid wekt

Serie 4

Categorie: 1

Code: D/ RO5-GR7-GR8

Meting: 1=X-1,0+2,0

Opbouw met extreme fluctuering

X RO5 1. verhulling
2. afwisseling
3. variatie

-1,0 GR7 1. afwisseling
2. begeleiding
3. verhulling

+2,0 GR8 1. afwisseling
2. begeleiding
3. verhulling

=

+1,0 (Categorie 1)

Totstandkoming score:

Deze serie begint al heel goed, dit beïnvloed de score van de serie over het geheel. Op een groot open stuk grazen grote runderen in alle vrijheid. Dit is een behoorlijke sensatie.

Vervolgens wordt je via een bochtige route naar een Dennenbos geleid. Alvorens je hier komt bevind zich nog een open stuk die het bos accentueert.

Op het moment dat je het bos inwandelt ervaar je een dramatisch effect. Buiten het dennenbos is het erg licht en open, in het bos donker met lichte accenten. Deze contrast werking is spectaculair

“Ormsby benadering”:
mensen waarderen,
iets sensationeels
een dramatisch effect
iets spectaculairs

Serie 5

Categorie: 2

Code: R/ BL2-BL3-BL4

Meting: 1,5=X+1,0+0,5

Aflopende in Opbouw

X BL2 1. verhulling
2. begeleiding
3. variatie

+1,0 BL3 1. begeleiding
2. verhulling
3. afwisseling

+0,5 BL4 1. openbaring
2. begeleiding
3. afwisseling

=

+1,5 (Categorie 2)

Totstandkoming score:

Deze serie komt tot stand door een geleidelijke opbouw van elementen. Het rivierenlandschap openbaart zich langzaam maar zeker terwijl je de route volgt. De openbaring van de rivier uit zich in de drie elementen: het opdoemen van een dijk, rietkragen en uiteindelijk de rivier zelf. Juist door het effect van het langzaam prijsgeven wordt de landschappelijke ervaring hier versterkt en wordt de ervaringscurve op het laatst nog met 0,5 verhoogd. Dit vormt de climax. Ormsby wijst erop dat mensen 'patronen' aantrekkelijk vinden. Met name wanneer 'patronen' telkens versterkt terug komen stimuleert dit de beleving enorm.

Er wordt in deze serie optimaal gebruik gemaakt van de landschappelijke elementen. De serie scoort hierdoor waarschijnlijk ook het hoogst.

"Ormsby benadering": mensen waarderen,
climax
structuur door 'patronen'

Serie 6

Categorie: 1

Code: R/ OR1-OR2-OR3

Meting: $1 = X + 1,5 - 0,5$

Opbouw met Fluctuering

X OR1 1. begeleiding
 2. afwisseling
 3. verhulling

+1,5 OR2 1. begeleiding
 2. verhulling
 3. openbaring

-0,5 OR3 1. afwisseling
 2. begeleiding
 3. variatie

=

+1,0 (Categorie 1)

Totstandkoming score:

Deze reeks is interessant omdat hij zich wederom afspeelt binnen één traject. Een cultuurhistorisch object wordt hier op een leuke wijze geïntroduceerd.

In eerste instantie lijkt de serie weinig belovend. Een breed zand pad leid naar een eiland van groen in de weilanden.

Het bebosde cultuurhistorische traject dat voor ons ligt geeft van zijn inhoud weinig prijs. Ook de entree is weinig uitnodigend. Pas op het moment dat je het groene eiland binnen treed ervaar je de bijzonderheid van het traject, in het groene eiland ligt een cultuurhistorisch element verstopt! Het is een indrukwekkend kasteel dat stamt uit de verre middeleeuwen. Het roept zowel herkenning als verwondering op.

Serie 6 eindigt waar serie 7 begint, ze haken op elkaar in zodat je eigenlijk zou kunnen zeggen dat ze een geheel vormen in de beleving. Toch zijn de series te onderscheiden door een verschil in hoogtepunt en type beleving.

“Ormsby benadering”:
mensen waarderen,
een indrukwekkend iets
het herkenbare
iets waarover ze zich verwonderen

Serie 7

Categorie: 2

Code: R/ OR3-OR4-OR5

Meting: 1=X+0,0+1,5

Plotselinge stijging

X OR3 1. afwisseling
 2. begeleiding
 3. variatie

+0,0 OR4 1. Verhulling
 2. afwisseling
 3. begeleiding

+1,5 OR5 1. openbaring
 2. begeleiding
 3. verhulling

=

+1,0 (Categorie 1)

Totstandkoming score:

Ook binnen een traject kunnen elementen zorgen voor een plotselinge stijging in de beleving. In deze serie wordt er begonnen met een rechte weg begeleid door lei-lindes. Aan weerszijde van de weg staat zo nu en dan een monumentaal pand. Het doet je

De weg stuit op een gegeven moment op een café. Deze is zeer goed gesitueerd omdat hij zich precies op de helft van de route bevindt. De wandelroute buigt net voor het café af naar links en vervolgt dwars door de weilanden. Deze openheid na een lange route door bosrijk gebied is een perfect getimed element, en komt onverwacht. Hierdoor wordt deze ook uitzonderlijk hoog beoordeeld.

“Ormsby benadering”:

mensen waarderen,
een herkenbare structuur
een rustpunt bij vermoeidheid
het ongebruikelijke/onverwachte

Serie 8

Categorie: 1

Code: P/ RO1-RO2-RO3

Meting: 1=X+0,5+0,5

Geleidelijk opbouw

X RO1 1. begeleiding
2. verhulling
3. variatie

+0,5 RO2 1. begeleiding
2. verhulling
3. variatie

+0,5 RO3 1. openbaring
2. afwisseling
3. beaccentuering

=

+1,0 (Categorie 1)

Totstandkoming score:

Dit traject in deze route is bijzonder vanwege zijn vrij stedelijke karakter. De wandelroute begint in een dorpje en je nadert via een 3-tal hooggewaardeerde elementen het landschap.

Wanneer je in het landschap een hooggewaardeerd stedelijk element hebt draagt dit bij aan de beleving van het landschap.

De hoogte van de waardering zit hem niet in de ruimtelijke werking maar in de cultuurhistorische objecten waarmee meteen wordt kennisgemaakt zodra de wandeling begint. Ze refereren aan vroeger worden als buitengewoon ervaren.

Ze bepalen voor een deel de manier waarop je de wandeling ervaart.

“Ormsby benadering”:
 mensen waarderen,
 Het begrijpbare
 Het kleine/subtiële
 Het buitengewone

Serie 9

Categorie: 2

Code: P/ GR2-PA1-PA2

Meting: $2 = X + 0,5 + 1,5$

Oplopend in opbouw

X GR2. 1. afwisseling
2. begeleiding
3. openbaring

+0,5 PA1 1. afwisseling
2. variatie
3. verhulling

+1,5 PA2 1. verhulling
2. afwisseling
3. beaccentuering

=

+2,0 (Categorie 2)

Totstandkoming score:

Op de vraag hoe je openheid creëert wordt hier tijdens dit traject, een antwoordt gegeven.

Vanaf het eerste element wordt kennis gemaakt met de enorme weidsheid van het veenlandschap. Toch blijft het interessant.

Dit komt daar een subtiele beaccentuering van de openheid.

De eerste belevingsverhogende factor is het afwijken van de doorgaande wandelroute over de dijk, en vervolgens van de dijk af. Je hebt het gevoel dat je werkelijk de openheid betreedt. Wanneer je over een speciaal verlaagd deel van een hekwerk het open landschap werkelijk betreedt heb je niet alleen het gevoel dat je er midden in staat, het is ook echt zo. De spectaculaire beleving wordt nog versterkt door knotwilgen. Ze beaccentueren het perspectief.

“Ormsby benadering”: mensen waarderen,
Het bereikbare
Het spectaculaire

Serie 10

Categorie: 1

Code: P/ PA3-GR3-RO4

Meting: 1=X-1,0+2,0

Opbouw met fluctuering

X	PA3	1. begeleiding 2. omleiding 3. afwisseling
-1,0	GR3	1. begeleiding 2. afwisseling 3. verhulling
+2,0	RO4	1. openbaring 2. afwisseling 3. beaccentuering
=		
+1,0		(Categorie 1)

Totstandkoming score:

Na een grote zee van ruimte te hebben ervaren neemt de wandeling in deze reeks elementen een wending, het pad begeeft zich weer richting de stedelijkheid en gaat een stukje door een dorp. De stedelijke afwisseling wordt als negatief ervaren omdat men in principe nog eindeloos door de openheid had kunnen blijven lopen, toch wordt gekozen voor het afmaken van de route op dit punt. Na het stedelijke intermezzo komt weer een stuk indrukwekkende openheid die deze keer als extra positief wordt ervaren door het dorpje ervoor.

"Ormsby benadering": mensen waarderen.
het onverwachte
het indrukwekkende

Elementair waardevergelijking

Verschillende elementen hebben een zelfde begrippenset. Er zijn 4 verschillende veelvoorkomende begrippensets:

- 1- verhulling
afwisseling
begeleiding

- 2- begeleiding
verhulling
variatie

- 3- afwisseling
variatie
verhulling

- 4- verhulling
afwisseling
beaccentuering

De elementen die onder deze begrippensets vallen, hebben in de waardering verschillende waarderingen meegekregen. Deze uiteenlopende resultaten kunnen te maken hebben met verschillende aspecten, namelijk:

- Lengte van het traject van de route vanaf het vorige element,
- De waarderingen van de voorgaande elementen,
- Locatie van het element op de route.

De elementen met grote verschillen in de waardering worden vergeleken op voorgaande punten. In deze vergelijkingen worden enkel de elementen meegenomen die een hoge of lage waardering hebben, en zich bevinden in een punt van de grafiek, of in een dal. Ook moet er een verschil tussen de elementen zijn van tenminste een punt. Dit doen wij omdat wij een verschil van minder dan een punt niet groot genoeg achten om als een wezenlijk verschil tussen de elementen te zien.

SET 1

7.5

1. 200 mtr
2. x, 6.5 = /
3. einde van traject bruin
begin van complete route

7

1. 1300 mtr
2. 7.5, 6.5 = /
3. eerste element traject groen
vlak na traject paars, meest cultureel deel van de route.

6.5

1. 1100 mtr
2. 7.5, 7.5 = \
3. na klein open interval een dicht gebied
dicht aan het eind van de route
vijfde keer traject groen op de route

8.5

1. 300 mtr
2. 7.5, 6.5 = /
3. einde van traject groen, overgang naar turkoois
dicht aan het eind van de route.

6.5

1. 200 mtr
2. 9, 7.5 = \
3. element tussen het paarse traject en het rode traject
over de helft van de route

6.5

1. 600 mtr
2. 6.5, 8.5 = \
3. element tussen het paarse traject en het rode traject
bijna aan het eind van de route

7.5

1. 50 mtr
2. 8.5, 8 = \
3. aan het einde van traject rood,
in het midden van de route

6.5

1. 400 mtr
2. 7.5, 8.5 = \
3. begin van lang traject oranje
begin van laatste traject op de route

7.5

1. 400 mtr
2. 8, 7.5 = -
3. dicht aan het einde van de route
midden in het lange traject oranje

7

1. 200 mtr
2. 7.5, 8.5 = \
3. aan het einde van het traject oranje
aan het einde van de route

SET 2

6.5

1. 200 mtr
2. 6.5, 8 = \
3. overgang van traject bruin naar traject groen
in het begin van de route

7.5

1. 500 mtr
2. 7, 7.5 = -
3. in het midden van traject rood

7.5

1. 700 mtr
2. x, 7 = /

3. tweede element op de route

6.5

1. 400 mtr
2. 8.5, 6.5 = -
3. tweede element op traject blauw

SET 3

6.5

1. 1000 mtr
2. 7.5, 7.5 = \
3. einde van traject rood, overgang naar groen voor het midden van de route

7.5

1. 200 mtr
2. 7.5, 7.5 = -
3. einde van traject rood, dat als klein interval nog eens terugkwam over het midden van de route

7.5

1. 800 mtr
2. 7, 7 = /
3. eerste element van traject paars

SET 4

9

1. 500 mtr
2. 7, 7.5 = /
3. midden van de route
midden van traject paars

7

1. 400 mtr
2. 6.5, 7.5 = \
3. einde van de route
einde van traject

vergelijkingen:

SET 1

1.

De reden voor de lage waardering van PGR4 kan zijn dat de aanwezigheid van bebouwing in het poldergebied als een negatieve factor wordt beschouwd. Elke neergang aan het einde van de grafiek, is op het traject rood, wat gelijkstaat aan dorpse bebouwing. Elke openbaring van het polderlandschap wordt weer hoger gewaardeerd. De reden voor de hoge waardering van DGR8 is omdat het een grote overgang is in de beleving van de route. Op de gehele route is er nog geen dennenbos geweest, op de pure manier zoals hier het geval is. Ook de scherpe overgang van het loofbos naar dennenbos is van belang in de hoge waardering, hierdoor ontstaat namelijk een verrassingseffect.

Conclusie over het verschil in waardering: gewenning staat tegenover verrassingseffect.

2.

De reden voor de hoge waardering van DGR8 is omdat het een grote overgang is in de beleving van de route. Op de gehele route is er nog geen dennenbos geweest, op de pure manier zoals hier het geval is. Ook de scherpe overgang van het loofbos naar dennenbos is van belang in de hoge waardering, hierdoor ontstaat namelijk een verrassingseffect.

De reden voor de lage waardering van ROR1 komt tot stand doordat de route uit het open rivierengebied een in eerste instantie rommelig ogend bosgebied in loopt. De waardering van het element voor dit element is zeer hoog, wat kan betekenen dat dit element negatiever is beoordeeld door de hoge kwaliteit van het element ervoor.

Conclusie over het verschil in waardering: een vernieuwing hoeft niet altijd te betekenen dat er een hoge waardering wordt gegeven. Als de waardering van het element ervoor al zeer hoog

is, kan het volgende element dat vernieuwing met zich meebrengt als negatief worden ervaren, gezien het feit dat men graag het eerdere hoogtepunt wat langer beleeft. Wel zou het zo kunnen zijn dat de afstand hier een rol in speelt. Op dit punt is de afstand niet lang, waardoor de beleving van het vorige element nog bij de wandelaar is blijven hangen. Ook daardoor kan dit element als minder goed worden gewaardeerd.

SET 2
1.

De reden voor de hoge waardering voor element PRO2 is dat het duidelijk is dat er een verandering aan zit te komen, hoewel deze nog verhuld is. Het is het tweede element op de route, en het eerste element bevindt zich midden in het dorp. Dit tweede element laat al een voorproefje zien van wat er komen gaat. Hierdoor stijgt de waardering.

De reden voor de lage waardering van element RBL2 komt door de prominente aanwezigheid van grote loodsen. Dit doet afbreuk aan de beleving. Ook door de grote variatie van verschillende eenheden is de verhulling van het pad als niet plezierig te beschouwen.

Conclusie: verhulling kan op verschillende manieren werken, en hoeft niet altijd tot een positieve beoordeling te leiden. Hier is de combinatie variatie en verhulling als reden aan te wijzen voor de lagere beoordeling van RBL2

2.

De reden voor de lage waardering van DBR4 heeft te maken met de enorme verrassing die het eerdere element met zich meebracht. De open ruimte kwam als een complete verrassing, en heeft daarom een hogere waardering meegekregen. De overgang op element DBR4, na deze open ruimte, is een vergelijkbare omgeving als een aantal elementen eerder. Hier is wel sprake van verandering, maar niet van vernieuwing.

De reden voor de hoge waardering voor element PRO2 is dat het duidelijk is dat er een verandering aan zit te komen, hoewel deze nog verhuld is. Het is het tweede element op de route, en het eerste element bevindt zich midden in het dorp. Dit tweede element laat al een voorproefje zien van wat er komen gaat. Hierdoor stijgt de waardering.

Conclusie: het ervaren van een hoogtepunt na het element, verhoogd de waardering van het element, terwijl het ervaren van een hoogtepunt voor het element de waardering van het element verlaagd.

SET 3

1.

De reden voor de lage beoordeling van element DRO3 heeft te maken met de afstand vanaf het eerdere element. Dit is een kilometer waarop weinig gebeurt, in de zin van veranderingen. Hierdoor wordt het element lager beoordeeld, aangezien het gehele verrassingseffect weg is. Ook is door de grote openheid van het gebied dit element al van verre te zien, waardoor de verandering die plaats gaat vinden, al vanaf ver te zien door de wandelaar. De reden voor de hoge beoordeling van PPA1 heeft te maken met de wending die de route neemt. De route wijkt af van het verharde pad en gaat onverwachts de polder in, over een onverhard pad. De waardering van dit element zou hoger hebben gelegen als niet al van enige afstand duidelijk was dat de route deze wending zou gaan nemen.

Conclusie: afstand heeft een grote invloed op de beoordeling van het element. Vooral als deze afstand invloed heeft op het zicht op het volgende element. Hierdoor is de aanwezige verhulling minder sterk dan dat het zou kunnen zijn. Hoe sterker de verhulling van het vervolg van het pad is, hoe hoger de waardering van het element.

SET 4

1.

De reden voor de hoge beoordeling van dit element heeft te maken met het feit dat de route een onverwachts polderpad inslaat. Dit polderpad is onverhard, en is zonder goede schoenen niet goed begaanbaar. Dit heeft een verrassingseffect door deze directe ervaring van de polder. De opbouw van de voorgaande elementen speelt een grote rol.

De reden voor de lage beoordeling van element PRO6 heeft te maken met de voorgaande elementen en trajecten. Dit zijn namelijk afwisselend het traject rood, en het traject groen, welke staan voor het dorp en de open polder. De lage waardering heeft te maken met de steeds terugkomende overgang van open naar dicht, wat een ongewenste ervaring is.

Conclusie: De mate waarin de voorgaande elementen een opbouw voorbereiden of juist een vervelende herhaling bevatten, beïnvloed de waardering voor het betreffende element. Nog specifieker betekent het dat de voorgaande elementen een sterke stempel drukken op het element.

Overkoepelende Conclusie

In week 1 van het onderzoek hebben we ons de hypothese gesteld dat de manier van spanningsopbouw van een wandelroute vergelijkbaar is met de manier waarop een muziekstuk dit doet. Om dit na te gaan hebben we de samenhang van verschillende elementen en trajecten bekeken en vergeleken.

Hieronder een selectie uit de gemaakte analyse.

Serie 3

Categorie: 1

Code: D/ PA2-GR5-GR6

Meting: $1=X+0,5+0,5$

Geleidelijke opbouw

Serie 4

Categorie: 1

Code: D/ RO5-GR7-GR8

Meting: $1=X-1,0+2,0$

Opbouw met extreme fluctuering

Serie 5

Categorie: 2

Code: R/ BL2-BL3-BL4

Meting: $1,5=X+1,0+0,5$

Aflopende in Opbouw

Serie 10

Categorie: 1

Code: P/ PA3-GR3-RO4

Meting: $1=X-1,0+2,0$

Opbouw met Fluctuering

Uit bovenstaande series als eenheid vind je ritme, herhalingen, climaxen en dynamiek op een bepaalde manier terug. Zie pagina 46,47,48 en 53. Wanneer je de score bekijkt zie je bij serie 4,5 en 10 ontzettende uitschieters als het gaat om de belevingscurve. (-1 naar +2) Ook deze zou je in de muziek als dissonanten kunnen bestempelen zoals onze hypothese stelt, een route is qua opbouw vergelijkbaar aan muziek.

Muziek is rationeel in opbouw en daardoor herkenbaar en volgbaar. Dat muziek vaste ideale verhoudingen kent net als architectuur ontdekte Robert Fludd (1574-1634) als een van de eerste. Velen na hem zagen ook deze overeenkomst.

Architektur ist versteinte Musik, Schlegel ????

Architektur ist erstarrte Musik, Schelling 1803

Architektur ist verstummte Musik, Goethe 1827

Architektur ist gefrorene Musik, Schopenhauer 1844

Wanneer je de route over het geheel bekijkt komen we een probleem tegen dat onze hypothese ernstig in gevaar brengt:

Als je kijkt naar de route als geheel dan zie je dat hij is opgebouwd uit fluctuerende stukken, opbouwende stukken, aflopende stukken en ook stabiele stukken.

Hierin verschillen wandelroutes van muziek. Muziek kent een eenvoudigere beleving dan een wandelroute.

Waar een wandelroute je beleving af en toe over de kop gooit wordt je door muziek heel prettig aan de hand genomen.

Robert Fludd

Aanbevelingen

Omdat een wandelroutes niet echt worden ontworpen maar eerder ingepast in de bestaande landschappelijke setting met de al voorhanden liggende ontsluiting, kan moeilijker een gebalanceerde opbouw ontstaan. Een gebalanceerde opbouw is nodig voor een ultieme beleving. Voor het creëren van de ultieme wandelbeleving zou men zich moeten laten inspireren door de gestructureerde en geleidelijke opbouw van een muziekstuk.

Een even grote controle over alle elementen binnen het landschap zou je moeten hebben als de controle over de noten op een toonladder.

De wandelroute zou je kunnen componeren volgens ideale verhoudingen.

literatuurlijst:

Appleyard, Donald, Lynch, Kevin & Myer, John R. (1964). The view from the road. 1ste druk. Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology

Bell, Simon (1997). Design for outdoor recreation. 1ste druk. Hong Kong: E & FN Spon

Ching, Francis D.K. (1979). Architecture: form, space & order. 1ste druk. New York: Van Nostrand Reinhold Company

Cullen, Gordon (1968). The concise townscape. 5 de druk. Surrey: Architectural Press

Engelen, Frank van (2003). Inleiding recreatiekunde. 1ste druk. Velp: Hogeschool Larenstein

Kennis, Alma (2003). Ontwerpanalyse op weg naar inspiratie. 1ste druk. Velp: Hogeschool Larenstein

Lemaire, Ton (1970). Filosofie van het landschap. 2de druk. Bilthoven: Uitgeverij Ambo

Leupen, B e.a. (1993). Ontwerp en analyse. 1ste druk . Rotterdam: Uitgeverij 010

Leupen, B e.a. (2005). Ontwerp en analyse. 5 de druk. Rotterdam: Uitgeverij 010

Lynch, Kevin (1972). Image of the city. 10de druk. Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology

Metz, Tracy (2002). PRET! Leisure en landschap. 1ste druk. Rotterdam: NAI uitgevers

Roland, M. (2007). Wandelgids voor Noord Holland polders en dijken. 1ste druk. Nijmegen: Eoscentra

Vroom, Meto J. (2005). Lexicon van de tuin- en landschapsarchitectuur. 1ste druk. Bennekom: Uitgeverij Blauwdruk

Simonds, J. Ormsbee (1983) Landscape Architecture. 2de druk. New York: McGraw-Hill Book Company

Stichting Matrijs (2005). Het Nederlandse landschap. 9e druk. Utrecht: Stichting Matrijs

HET ELEMENTAIR NIVEAU

foto's

schetsen

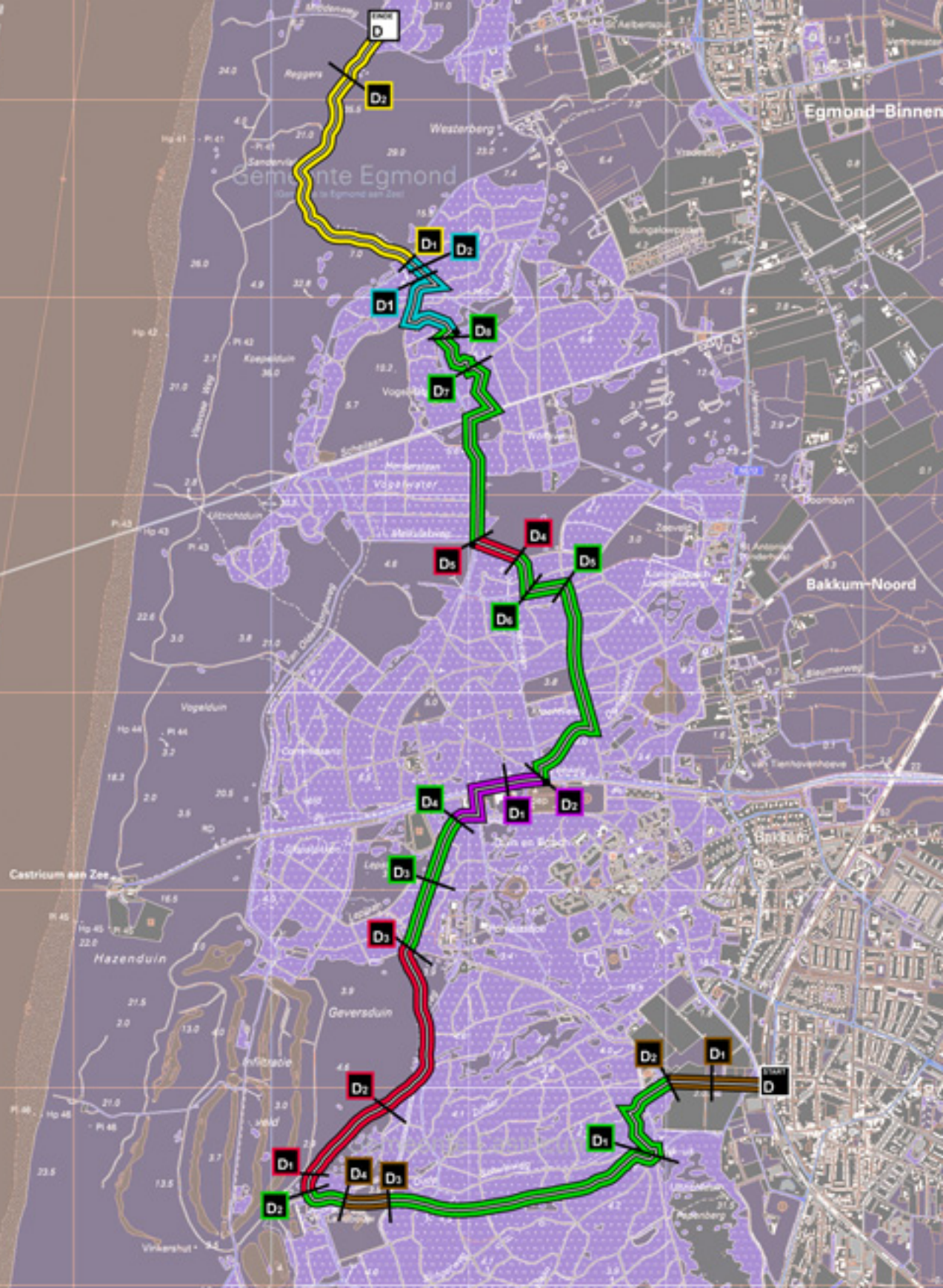
reducties

doorsnedes

begrippen

beschrijvingen

D1
D2
D3
D4
D1
D2
D3
D4
D5
D6
D7
D8
D1
D2
D3
D4
D5
D1
D2
D1
D2
D1
D2
D1
D2

Landschappelijke kenmerken:

Duinen, bossen

Route:

NS - Wandelroute

Codering:

D

Bijzonderheden:

Noordhollands Duinreservaat

Aantal verschillende trajecten:

6

Aantal elementen:

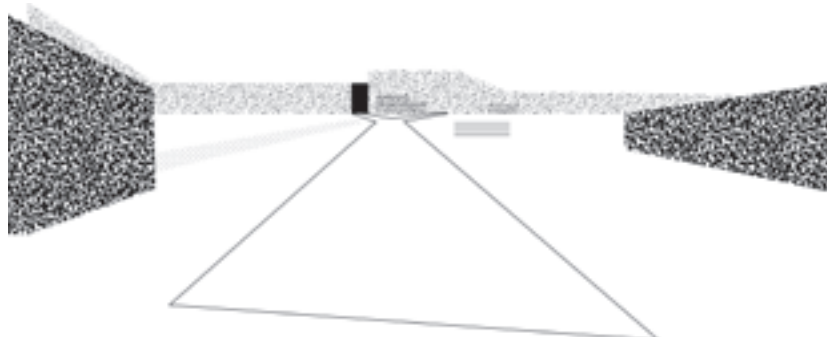
23

Lengte:

10.900 mtr

Duur:

4 uur

PICDRAWABSTR

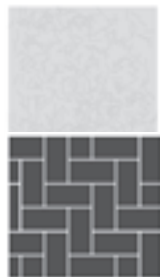
Begeleiding door de hagen.

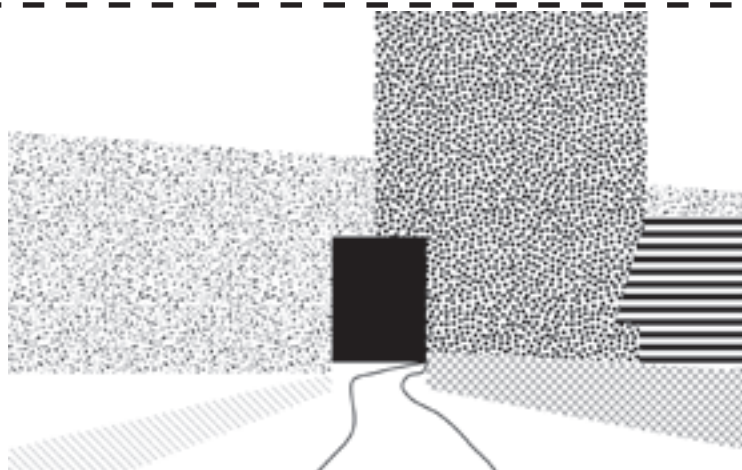
Beaccentuering door routeinformatieborden.

.....

2. begeleiding

3. beaccentuering

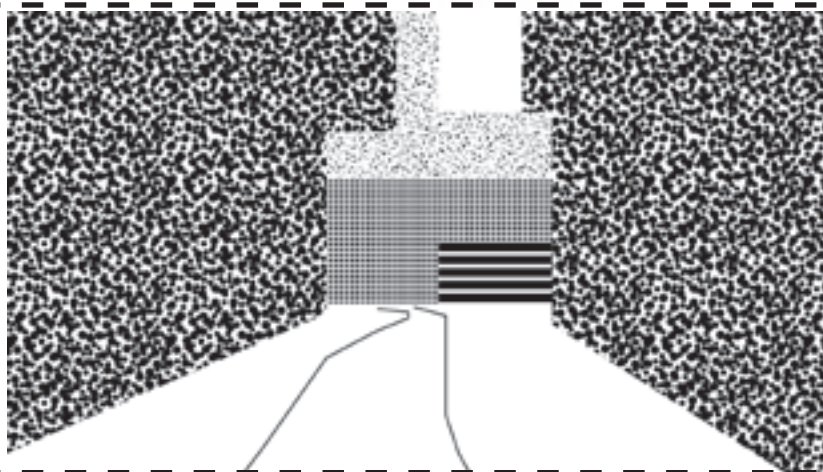
PICDRAWABSTR

Op dit punt is er sprake van een keuzemoment, waarbij de weg zich splitst. De linkerweg gaat het bos in, terwijl de rechterweg een onduidelijke bestemming heeft.

Begeleiding door hagen en hekken.
Verhulling door de bosrand en de tuin.
Afwisseling door de overgang in het bos.

- br2 1. begeleiding
 2. verhulling
 3. afwisseling

PICDRAWABSTR

Op dit punt is aan het einde van de bomengang
een huis te zien, waarbij niet zichtbaar is
hoe de route verdergaat.

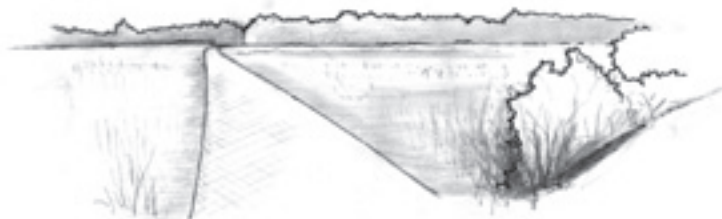
Begeleiding door bomen en heesters.
Verhulling van het huis door het bos.
Omleiding in de vorm van het verspringen
van de route in de richting het huis.

gr1 1. begeleiding
2. verhulling
3. omleiding

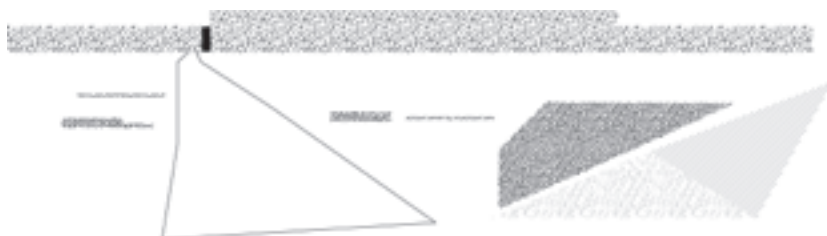

PIC

DRAW

ABSTR

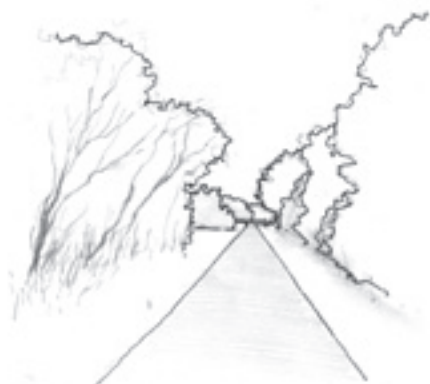
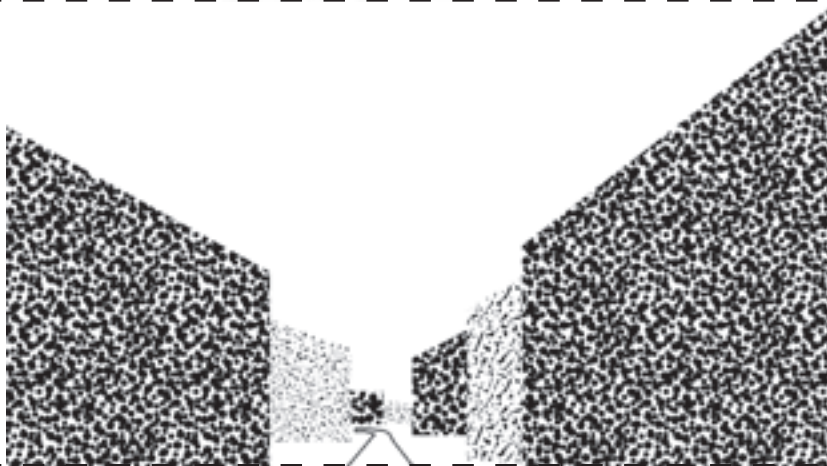

Op dit punt gaat de route vanuit het bos plots een open vlakke ruimte over, die is begrensd aan alle kanten door het bos.

Afwisseling door de plotse openheid.
Omlijsting van duidelijke randen om de open ruimte.
Openbaring van de open ruimte.

- br3 1. afwisseling
 2. omlijsting
 3. openbaring

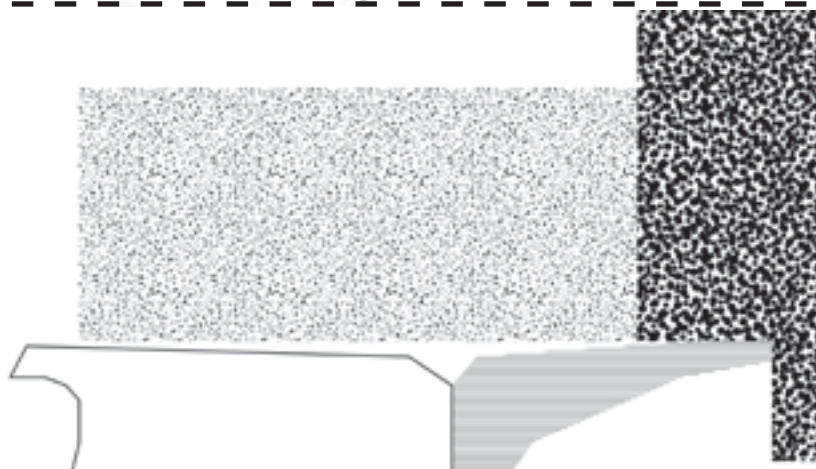
PICDRAWABSTR

Op dit punt gaat de route weer het bos in,
waarbij bos wordt afgewisseld met kleine
open plekken.

Variatie door coulissewerking van de
bossage .
Verhulling door coulissewerking van de
bossage.
Begeleiding van het kaarsrechte pad.

br4 1. variatie
 2. verhulling
 3. begeleiding

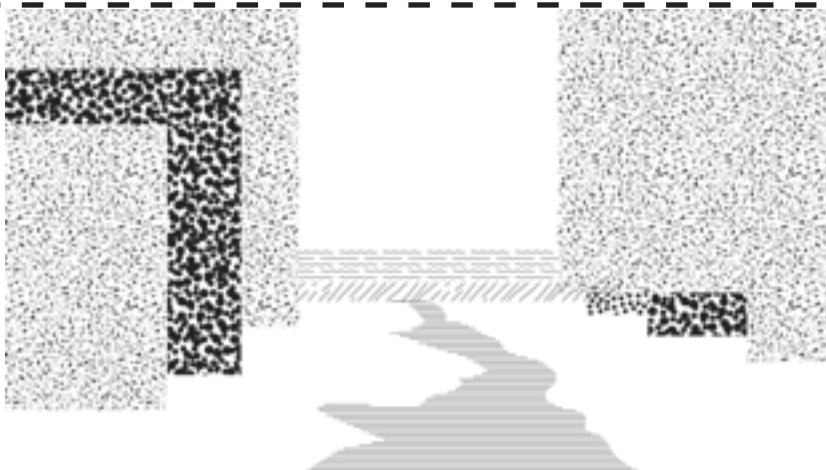
PICDRAWABSTR

Op dit punt is er sprake van een keuzemoment,
 waarbij het pad linksaf slaat, met onbekende
 bestemming, en de route rechtsaf. Het
 materiaal van de route verandert van verhard
 naar onverhard.

Afwisseling van traject en wisseling van
 verhard naar onverhard.
 Verhulling van de route door bossage.
 Accentuering door routepaaltjes.

- gr2 1. afwisseling
 2. beaccentuering
 3. verhulling

PICDRAWABSTR

Op dit punt loopt de route het bos uit door een klaphek het open gebied op, met de laatste bomen van het bos langs de route.

Afwisseling door het introduceren van de duinen.

Openbaring van de duinen na een verhulling.
(zie GRD2)

Begeleiding door beplanting aan weerszijde van het pad.

- rol 1. afwisseling
 2. openbaring
 3. begeleiding

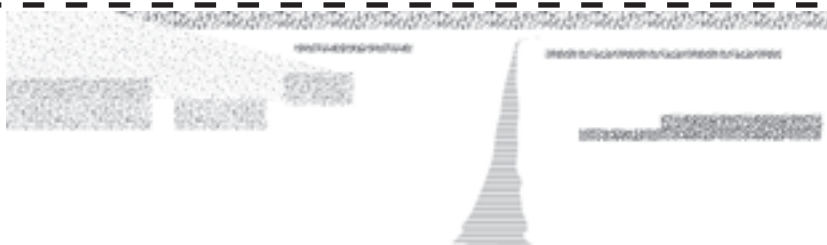

PIC

DRAW

ABSTR

Op dit punt loopt de route verder de ruimte in, een ruimte met lage duinen.

Verhulling van het pad door de duinen.
Begeleiding door de bosjes.
Variatie door de verschillende soorten
beplanting.

```
ro2  1. verhulling
      2. begeleiding
      3. variatie
```


PIC

DRAW

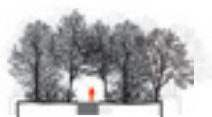
ABSTR

Afwisseling door de overgang naar een ander traject.

Variatie door de verschillen in vervolg routes vanaf het kruispunt.

```
ro3  1. afwisseling
      2. verhulling
      3. variatie
```

PICDRAWABSTR

Op dit punt is het pad na een fietspad overgestoken te zijn, een door bomen overgroeid pad geworden dat als een tunnel door het bos loopt.

Verhulling van het verdwijnpunt door bossage.
Afwisseling voor het interrumperende fietspad.
Begeleiding door het tunneleffect van de bomen.

gr3 1. verhulling
2. afwisseling
3. begeleiding

PICDRAWABSTR

Op dit punt is het bos met dikkere bomen begroeid, en is er al zicht op het gebouw aan het einde van het pad.

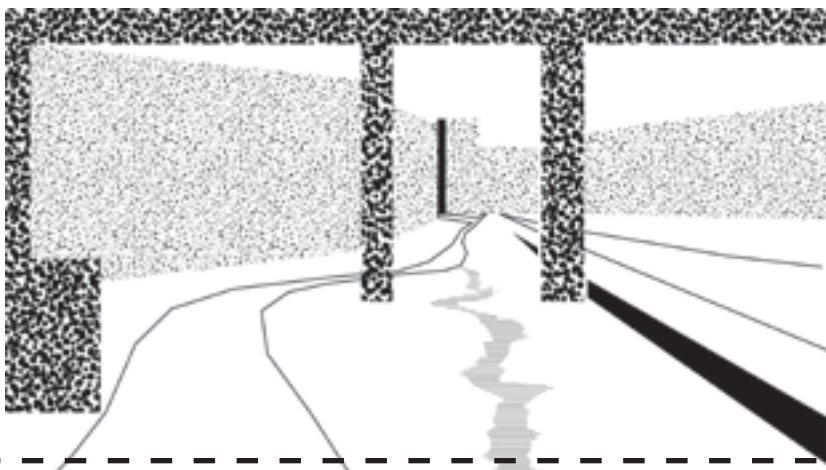
Begeleiding door een door bomen gecreëerde
tunnel

Verhulling van een dichtbij gelegen café
(rustpunt)

Omleiding van de route langs het café
(rustpunt)

```
gr4  1. begeleiding
      2. verhuiling
      3. omleiding
```

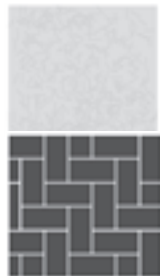

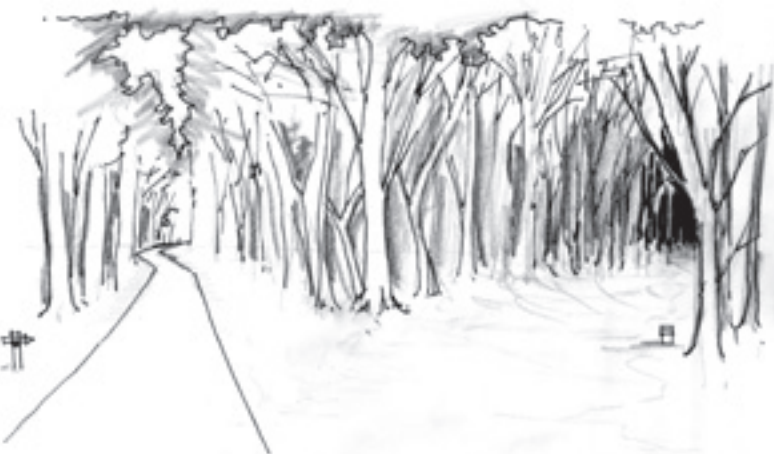
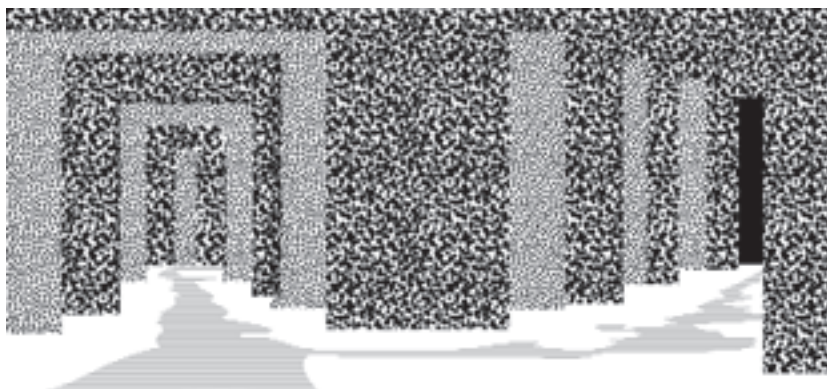
PICDRAWABSTR

.....

001 1 local id: 001

```
pa1  1. begeleiding
      2. beaccentuering
      3. omleiding
```


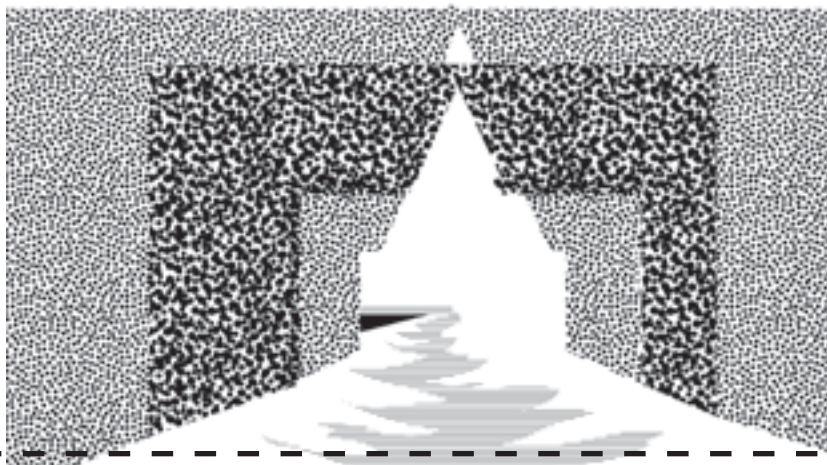
PICDRAWABSTR

Op dit punt loopt de route het bos in, waarna het parallel aan een paardenpad verder loopt.

Afwisseling door het afwijken van de
verharde weg naar een onverhard pad.
Verandering van bos intensiteit.
Begeleiding door bewegwijzering.

pa2 1. afwisseling
 2. verandering
 3. begeleiding

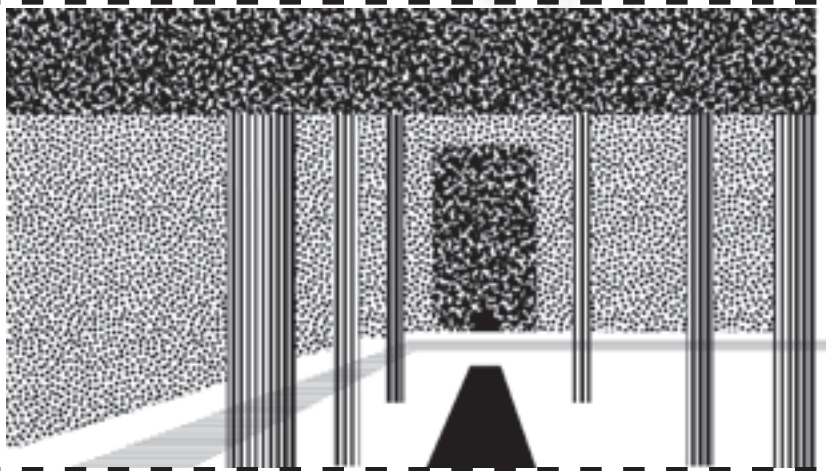
PICDRAWABSTR

Op dit punt loopt de route door een bos,
waarbij de bomen als een dak boven het pad
groeit.

Verhulling door de dichtheid van het bos en
linksafslaand pad.
Afwisseling in verschillende soorten en
maten bomen
Begeleiding door de "kathedraal"-vorm
geleidende beplanting.

gr5 1. verhulling
2. afwisseling
3. begeleiding

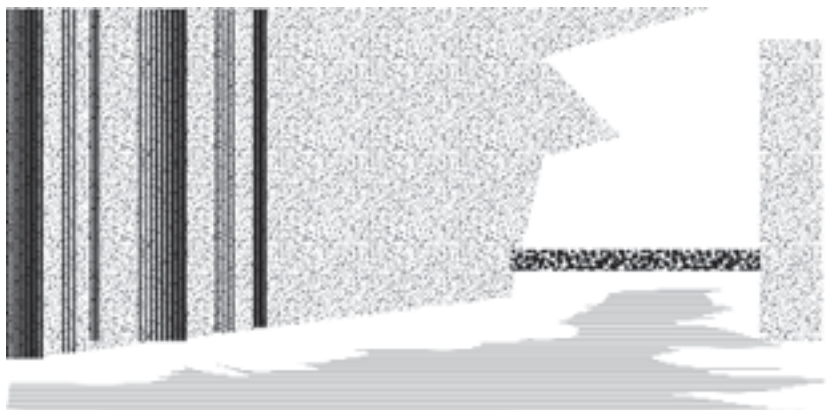
PICDRAWABSTR

Op dit punt loopt de route langs een sloot,
waarbij met een bocht weer het bos ingegaan
wordt.

Begeleiding door het water.
Verhulling door het wegdraaien van het pad.
Openbaring van een compleet ander gebied
dan gebruikelijk in de duinen.

gr6 1. begeleiding
2. verhulling
3. openbaring

PICDRAWABSTR

Begeleiding door de beplanting aan beide kanten.
Openbaring van open gebied ten opzichte van dicht bos.
Verhulling van het pad door de lichte glooiingen.

- _____

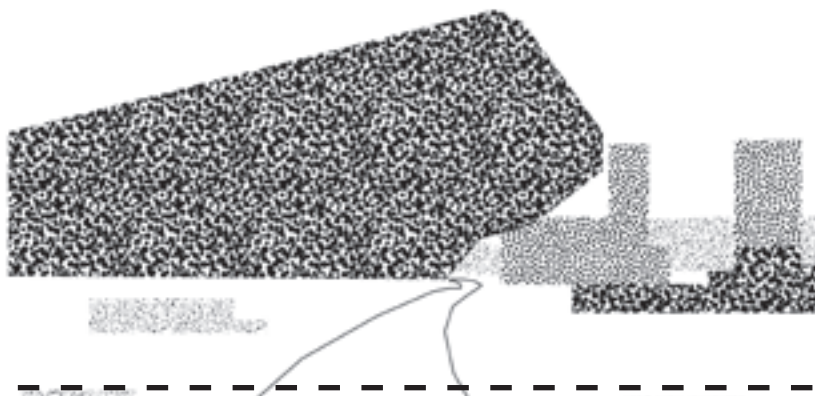

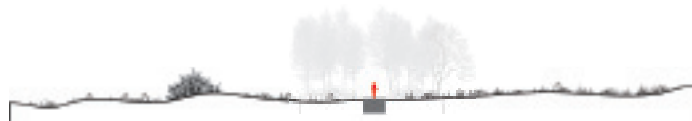
PIC

DRAW

ABSTR

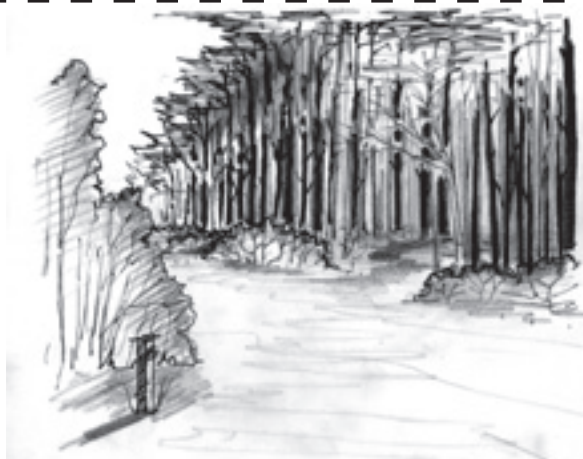
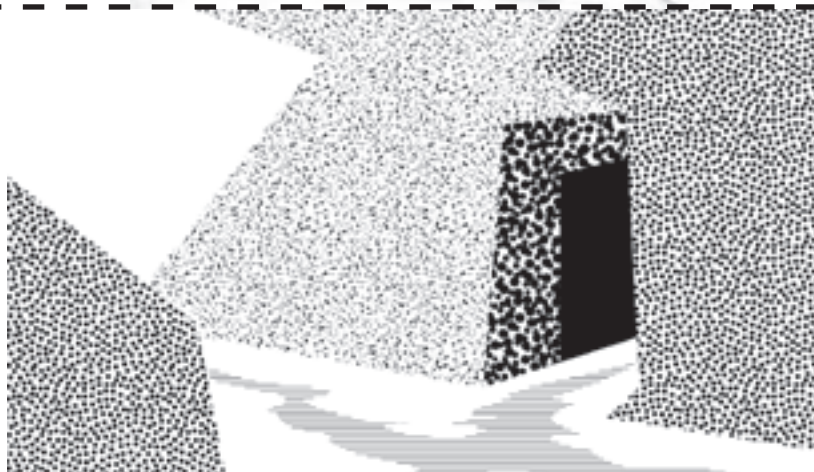

Op dit punt loopt de route over de open ruimte, richting een bos aan de andere kant van de ruimte.

Verhulling van het pad dat in het bos verdwijnt.
Afwisseling van open naar dicht.
Variatie in openheid en dichtheid.

ro5 1. verhulling
2. afwisseling
3. variatie

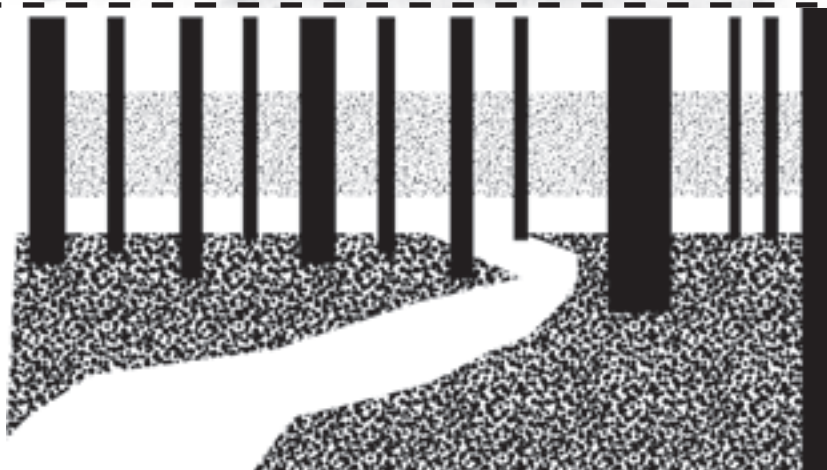
PICDRAWABSTR

Op dit punt gaat het loofbos over in een
naaldbos, met daartussen een onderbreking.

Afwisseling van open naar dicht.
Begeleiding door de bomen langs het pad.
Verhulling door het weglopen van het pad in
het dichte bos.

gr7 1. afwisseling
2. begeleiding
3. verhulling

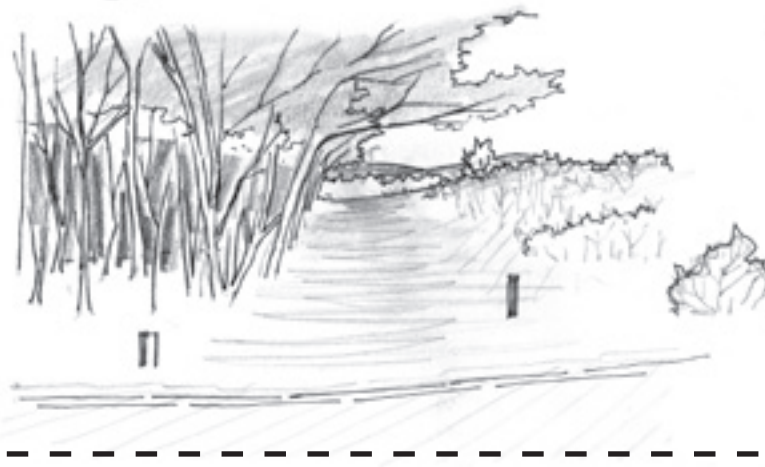
PICDRAWABSTR

Op dit punt loopt de route door het naaldbos waar het relatief donker is vergeleken met de rest van de route.

Afwisseling van loofbos naar naaldbos
Begeleiding van bomen langs het pad
Verhulling van het slingerende pad en de
bomen er langs

```
gr8  1. afwisseling
      2. begeleiding
      3. verhuiling
```


PICDRAWABSTR

Op dit punt beklimmen we een door bos begroeide duinrug.

Afwisseling van dicht bos naar half open bos en van vlak naar heuvelig.
Begeleiding door het plaatsen van een route paaltje in de juiste richting.
Verhulling door het wegdraaien van het pad en de bomen er langs.

```
tq1  1. afwisseling
      2. begeleiding
      3. verhulling
```


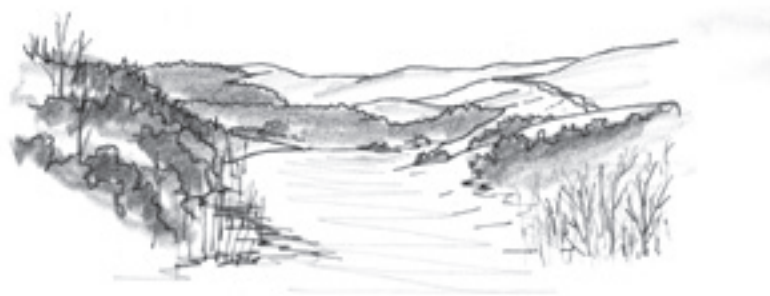
PICDRAWABSTR

Op dit punt hebben we de top van het duin
bijna bereikt en zijn er haast geen
bomen meer te bekennen.

Openbaring van een open gebied ten opzichte
van het dichte gebied.
Variatie in beplanting
Verhulling van het pad dat aan de horizon
niet meer zichtbaar is.

tq2 1. openbaring
 2. variatie
 3. verhulling

PICDRAWABSTR

Op dit punt hebben we de top bereikt en
kijken we uit over het duinlandschap
dat in de verte voor ons ligt.

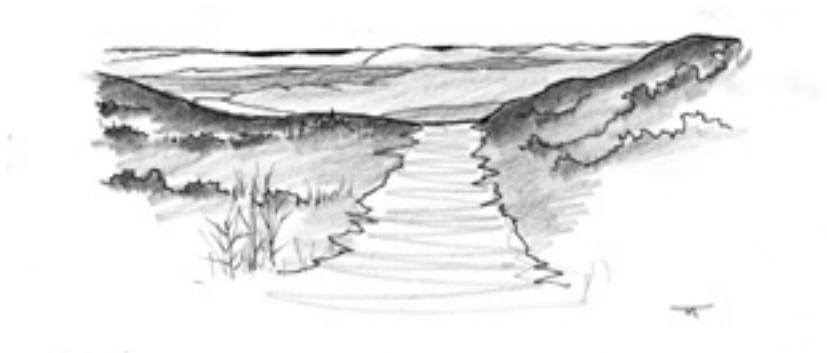
Begeleiding van de beplanting langs het pad
Variatie in beplanting lang het pad
Openbaring van het open heuvelachtig
duingebied.

gel 1. begeleiding
2. variatie
3. openbaring

PIC

DRAW

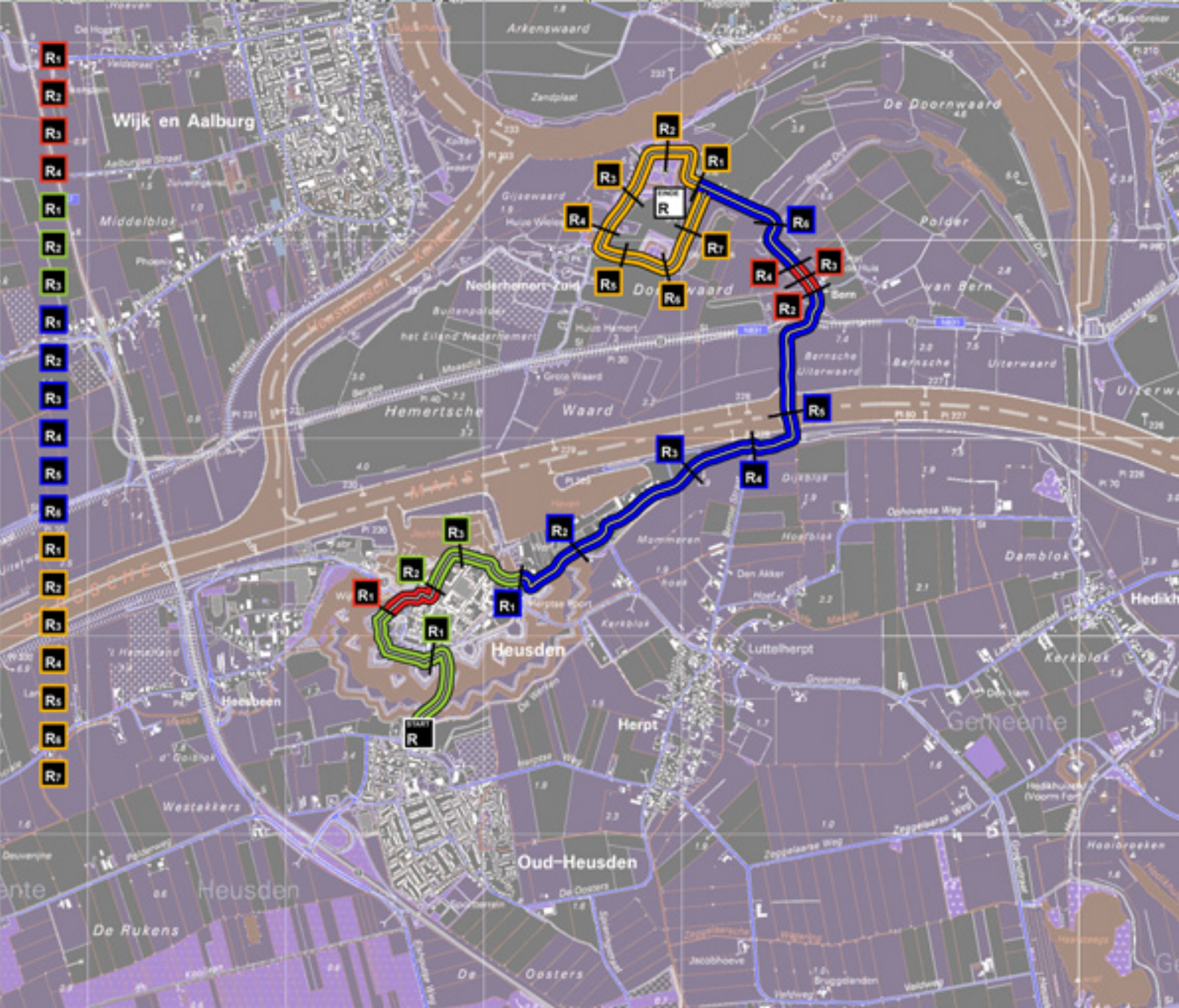

ABSTR

.....

.....

M

Landschappelijke kenmerken:
Rivieren, beekdalen

Route:
ANWB - Wandelroute

Codering:
R

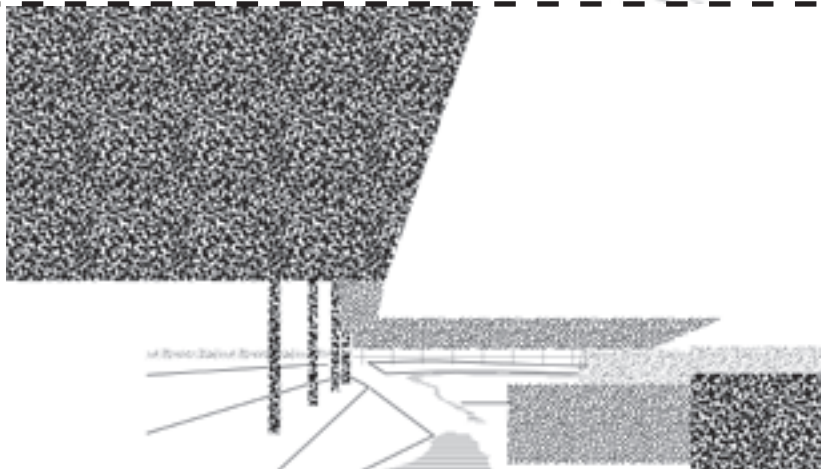
Bijzonderheden:
Oude vestingstad

Aantal verschillende trajecten:
4

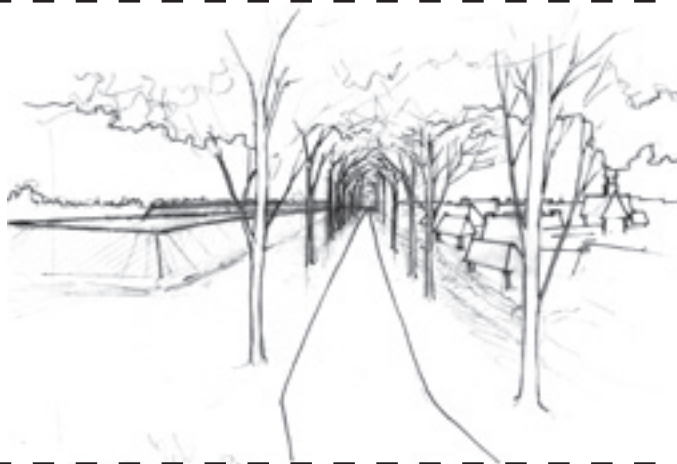
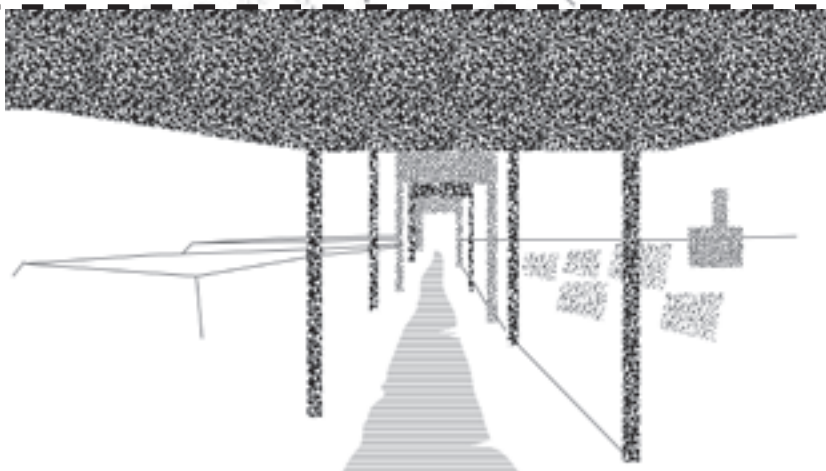
Aantal elementen:
20

Lengte:
6.700 mtr

Duur:
3 uur

PICDRAWABSTR

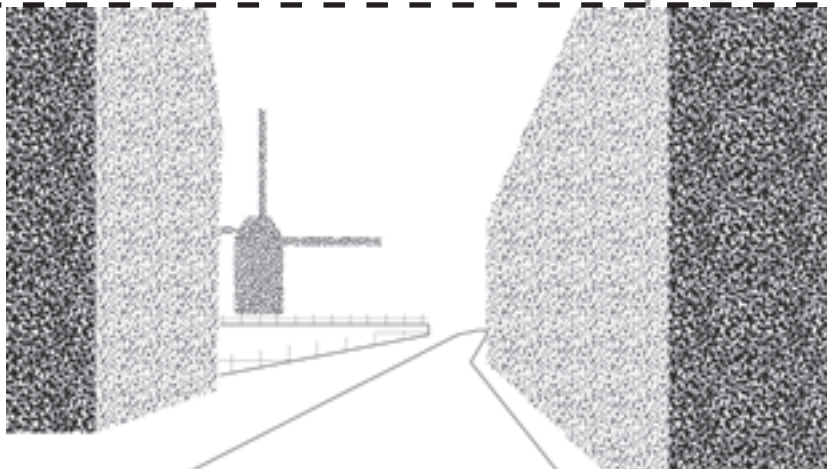
.....

PICDRAWABSTR

Begeleiding door de bomen
Verhulling door de bomen
Afleiding door de stedelijke elementen,
zoals de opvallende kerktoren.

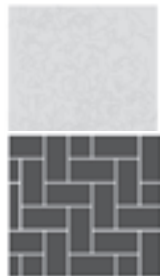
```
rol  1. begeleiding
      2. verhuiling
      3. afleiding
```

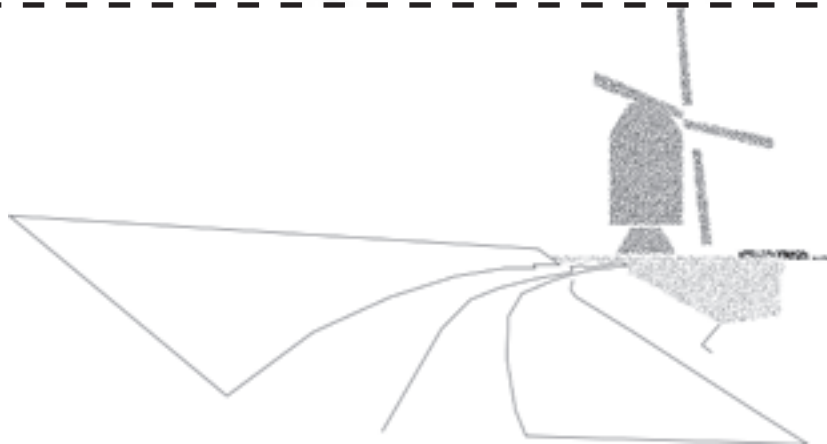
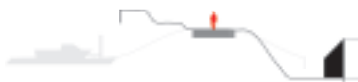

PICDRAWABSTR

.....

.....

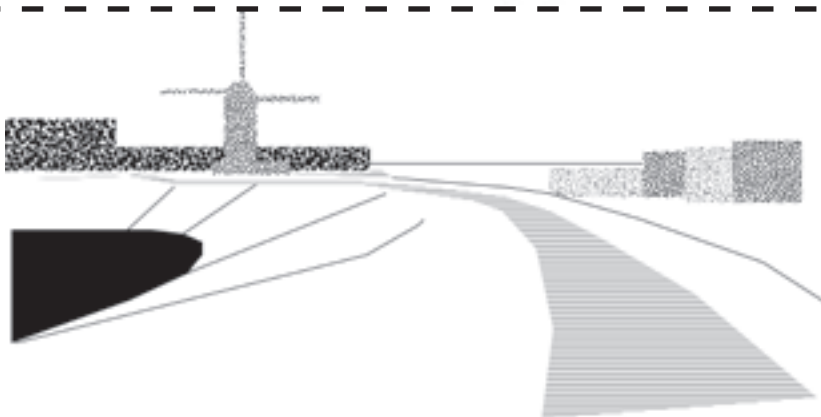
PICDRAWABSTR

Op dit punt klimmen we weer terug de stadswallen op en lopen richting een oude molen. Op elke punt van het de verdedigingswerken rondom Heusden staat een dergelijke molen.

Omleiding door het langs de molen laten lopen en het zijdelings passeren. Accentueren door de plaatsing van de molen. Openbaring van het rivieren landschap vanaf de stadswal.

gr3 1. omleiding
 2. beaccentuering
 3. openbaring

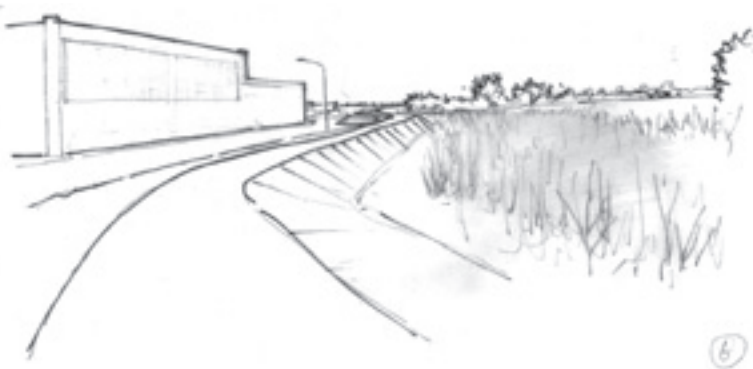
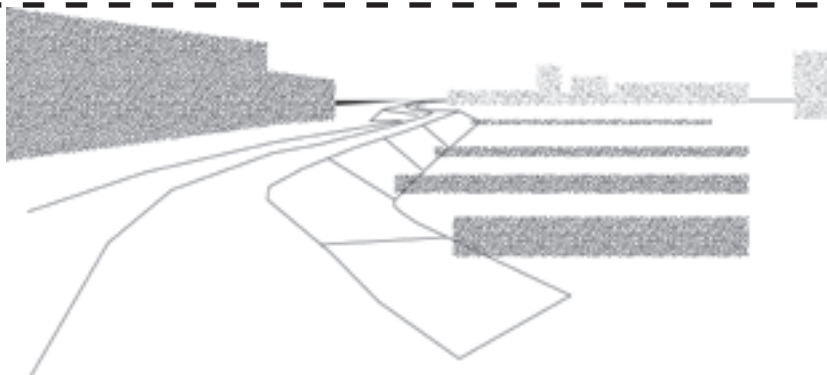
PICDRAWABSTR

Op dit punt naderen we de rand van de stad, de laatste molen is hier te zien. De bebouwing die randen van het dorp accentueren zijn van de scheepswerf.

Begeleiding door het volgen van de route over de perspectivisch weglopende dijk.
Beaccentuering door de contouren van de scheepswerf
Afwisseling door het verlaten van de stadswallen.

b11 1. begeleiding
2. beaccentuering
3. afwisseling

PICDRAWABSTR

De route loopt langs de bebouwing van de
scheepswerf. In de verte zie je speelse
beweging van een winterdijk, met het pad dat
deze beweging volgt.

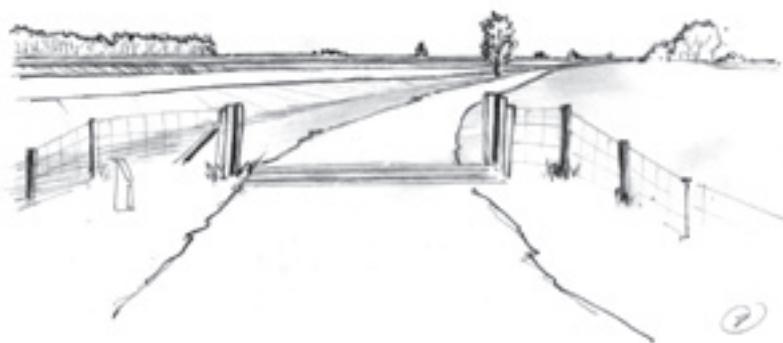
Verhulling door de scheepswerf en het
wegdraaien van de route
Begeleiding door hoge rietkragen.
Variatie door de scheepswerf

- b12
1. verhulling
 2. begeleiding
 3. variatie
-

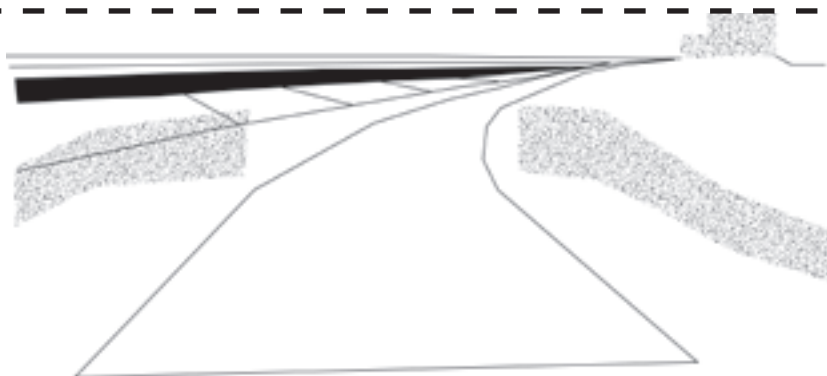

PIC

DRAW

ABSTR

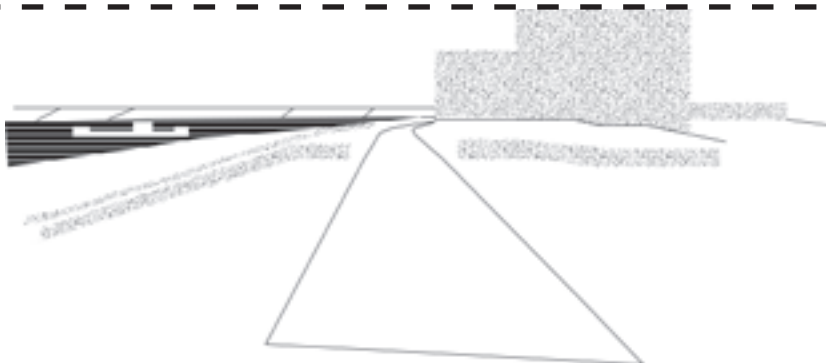
.....

PIC

DRAW

ABSTR

Je volgt het pad over de dijk gedurende 250 meter. Je komt een tweede wildrooster tegen. In de verte zien we de pont aankomen die we zullen gebruiken om de rivier over te steken. Je kan op dit punt kilometers ver kijken.

Openbaring door de volledige beleefbaarheid van de rivier op dit moment.
Begeleiding door de hekken en paaltjes
Afwisseling door de manier waarop de dijk beweegt

- bl4 1. openbaring
 2. begeleiding
 3. afwisseling
-

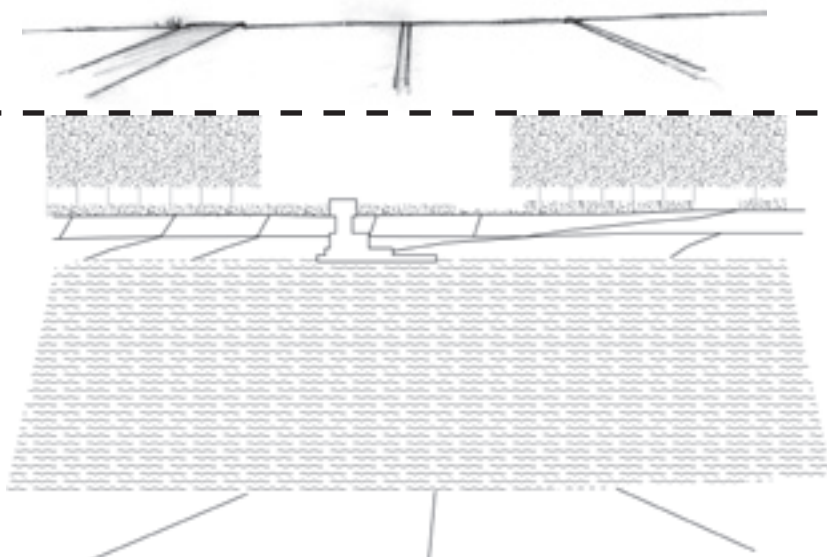

PIC

DRAW

ABSTR

Afwisseling door de verandering traject
Begeleiding door het veerpont
Ableiding, de route buigt om voor het veer.

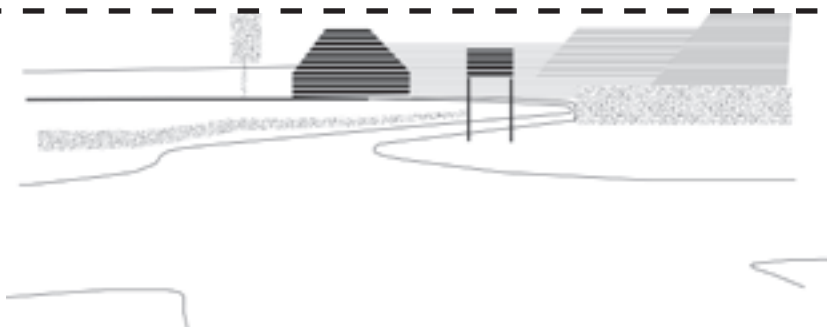

PIC

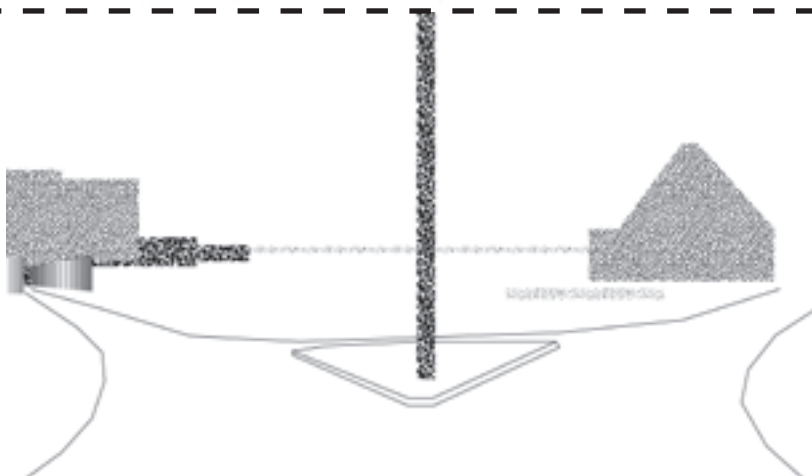
DRAW

ABSTR

Variatie van veel verschillende soorten huizen, boerderijen etc.

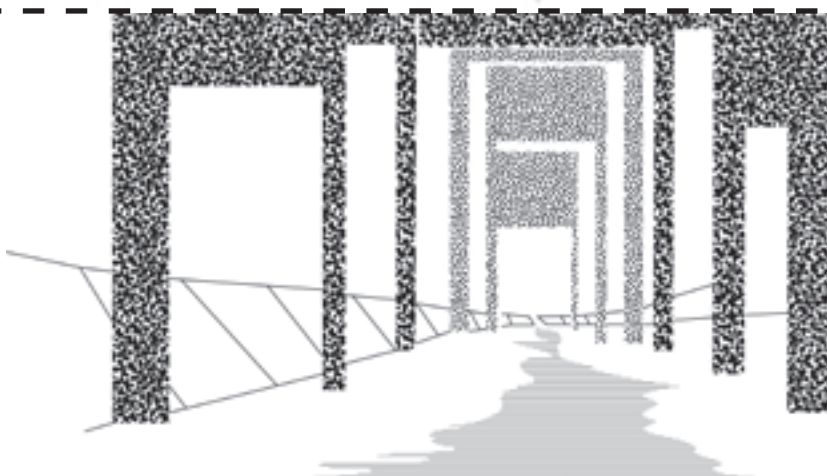
PICDRAWABSTR

Op dit punt bevindt zich een Y- splitsing. We hebben hier te maken met een keuzepunt. Rechtsaf door het gehucht Bern, linksaf onder een mooie bomenlaan. We slaan links af, volgens de route.

Begeleiding door de dijk
Openbaring door de bomenlaan aan de ene
kant en het dorp aan de andere kant
Afleiding het dorp zorgt voor een afleiding
van de route die linksaf gaat.

- ```
ro3 1. begeleiding
 2. openbaring
 3. afleiding
```



PICDRAWABSTR

De bomenlaan wordt begeleid door forse bomen aan weerszijden. De linkerzijde wordt geflankeerd door een dijk. Op het einde van de laan zie je de weg tegen deze dijk omhoog gaan.

-----

Begeleiding door de sterke laanvorming en de dijk.

Verhulling doordat de weg aan het einde omhoog loopt

Afwisseling van een weinig beplant gebied naar een sterke bomenlaan

- 
- ro4    1. begeleiding  
         2. verhulling  
         3. afwisseling
- 



PICDRAWABSTR

\_\_\_\_\_

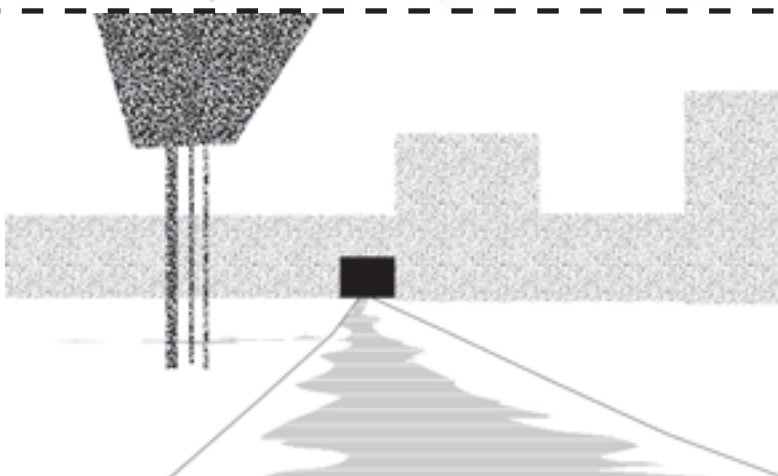
\_\_\_\_\_



PIC



DRAW

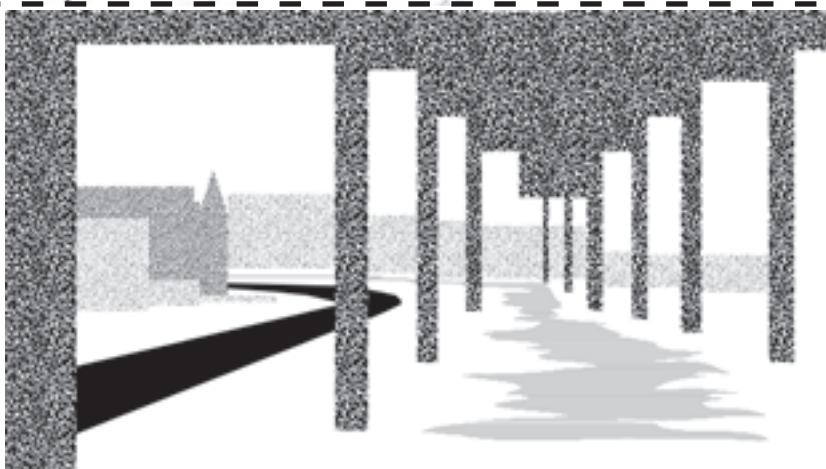


ABSTR



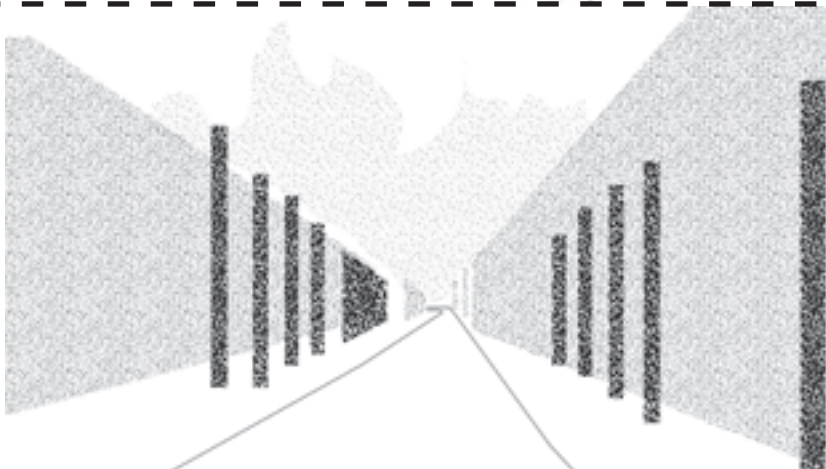
.....

.....

PICDRAWABSTR

Begeleiding door de bomenlaan  
Verhulling van het pad dat aan het einde  
wegdraait van het zicht  
Openbaring door het opduiken van een  
kasteel

```
or2 1. begeleiding
 2. verhulling
 3. openbaring
```

PICDRAWABSTR

Wanneer we verder lopen vermindert de bosrijke omgeving en uiteindelijk lopen we langs een oud bebouwingslint van het gehucht Nederhemert. Deze staat haaks op het kasteel Nederhemert en loopt in een rechte lijn naar het volgende element. Onderweg komen we een aantal monumentale boerderijen tegen. De route wordt zo nu en dan begeleid door leilindes en hagen.

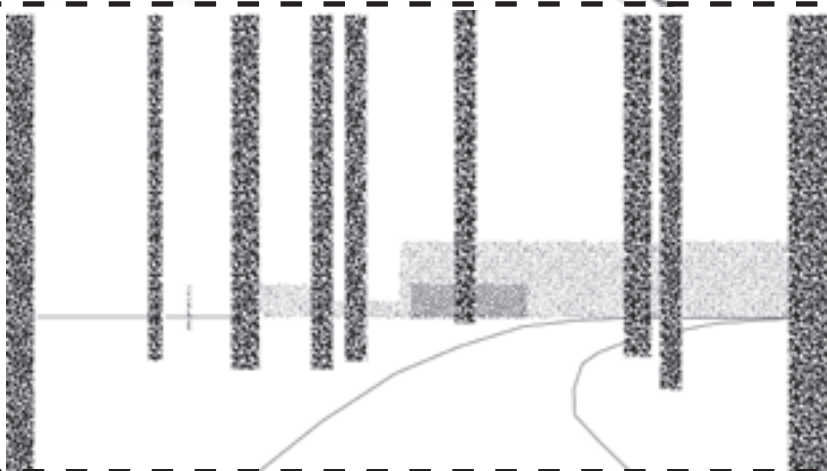
Afwisseling door de overgang van een rommelig bosje naar een geordende woongebied
Begeleiding door leilindes
Variatie door de vele varianten in beplanting en bebouwing

---

or3 1. afwisseling
2. begeleiding
3. variatie

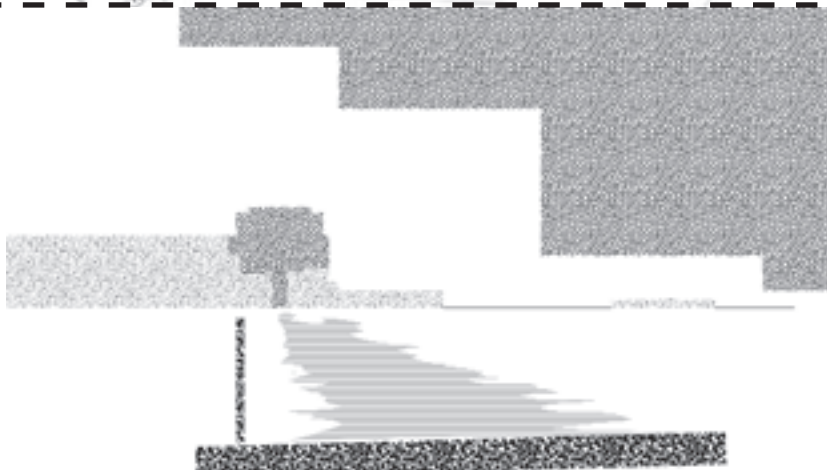
PICDRAWABSTR

Op dit komt de rechte lijn in element Orr3 tot zijn eind bij een cafetaria. Dit punt kan gebruikt worden voor een pauze en ligt precies op de helft van de wandelroute.

Verhulling van het pad dat linksaf slaat,
maar nog niet duidelijk waar naartoe.
Afwisseling van gestructureerd naar
rommelig
Begeleiding door de ligging op een
verhoging.

-----
or4 1. verhulling
2. afwisseling
3. begeleiding

PICDRAWABSTR

Openbaring van dicht naar open gebied.
Begeleiding door de woestheid van het pad
Verhulling door het verdwijnen van het pad
in de bosjes.

_____

PICDRAWABSTR

Opnieuw duikt de route een soort van groen eiland in de openheid in. Dit keer gaat het om een oud verdedigingswerk, al is hier weinig meer van te zien. Het element ligt iets hoger dan de rest van het landschap. Het pad loopt er recht doorheen.

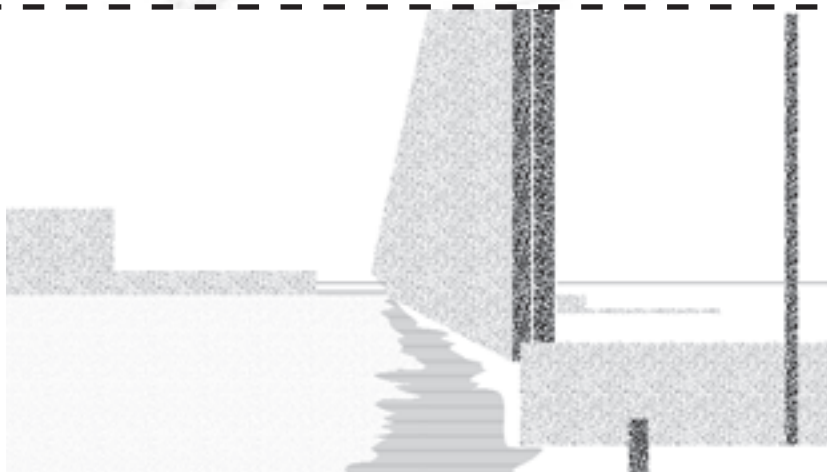
Afwisseling van open naar dicht
Begeleiding door de openheid van het pad
ten opzichte van de dichtheid van het bos.
Verhulling doordat het bos zicht ontnemt

---

or6 1. afwisseling
2. begeleiding
3. verhulling

PICDRAWABSTR

Hier eindigt de route, het laatste element wordt gevormt door een open ruimte. De beleving wordt gestuurd door de aanwezigheid van een houtwal waarlangs het laatste stukje pad loopt. Vanaf dit punt haakt de route in op de route op de heenweg.

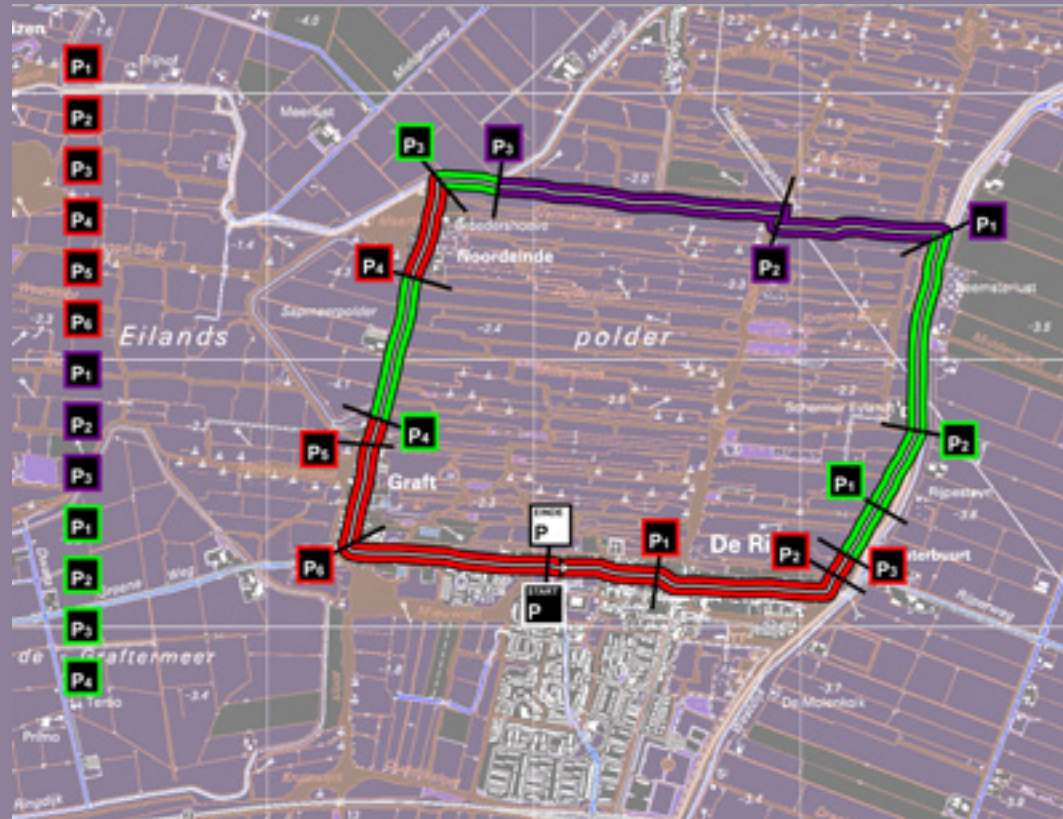
Begeleiding door de beplantingsstrook aan de rechter kant van het pad.
Openbaring door het verschil in openheid en dichtheid.
Afwisseling van dichte bosjes naar open weiland.

-----

or7   1. begeleiding
      2. openbaring
      3. afwisseling

S

Landschappelijke kenmerken:
Polders, dorpjes

Route:
Eoscentra - Wandelroute

Codering:
P

Bijzonderheden:
Natuurgebied, belangrijk voor
weidevogels.

Aantal verschillende trajecten:
3

Aantal elementen:
13

Lengte:
5.000 mtr

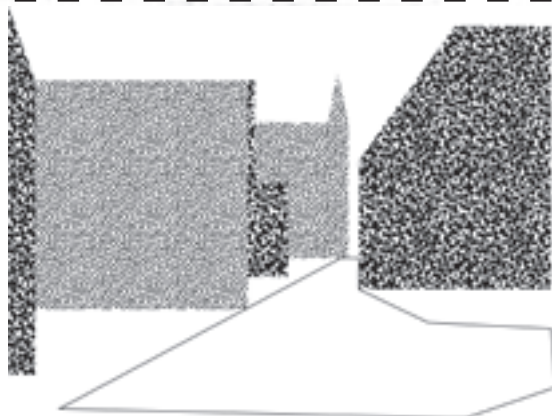
Duur:
1.5 uur

PIC

DRAW

ABSTR

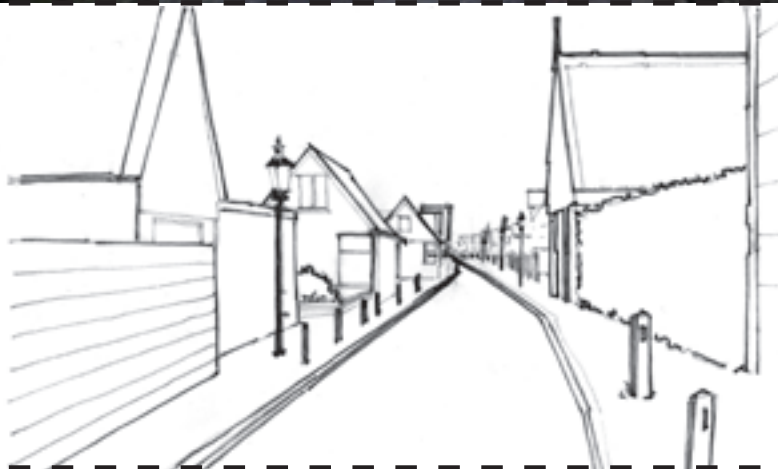
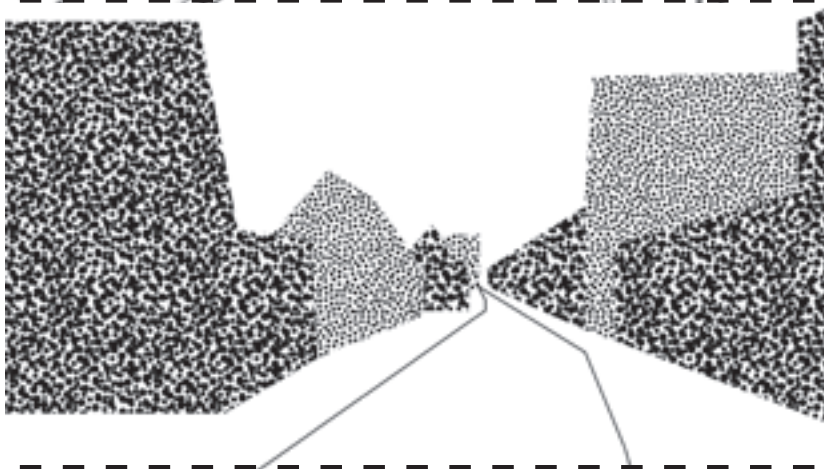

Vanuit het pittoreske dorp 'de Rijp' vertrekt de Polder-route. Zelfs de hoofdstraat van het dorp is op sommige stukken te smal voor verkeer van twee richtingen. De hoofdstraat is een aaneenschakeling van monumentale panden.

Begeleiding door de duidelijke bebouwing
Verhulling door de lichte slinger in het pad
Variatie in de gebouwen en de breedte van het pad

-----
ro1 1. begeleiding
2. verhulling
3. variatie

PICDRAWABSTR

We zijn de hoofdstraat gevolgd, net voordat we 'de Rijk' uitliepen zijn we linksaf geslagen. Nu lopen we door een smal straatje met kleine huisjes. Het straat profiel is zelfs nog kleiner dan die van de hoofdstraat en is ontstaan door de bebouwing van een dijkje. Een landschappelijk kenmerk dat begint in het stedelijk weefsel.

Begeleiding door de bebouwing en hagen
Verhulling doordat er al iets te zien is van
het volgende punt, maar nog niet genoeg
Variatie in huizen en beplanting

-----

ro2 1. begeleiding
2. verhulling
3. variatie

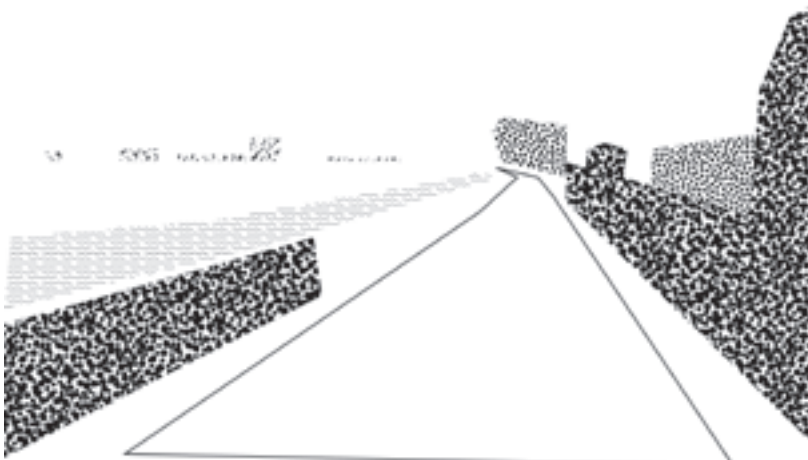

PIC

DRAW

ABSTR

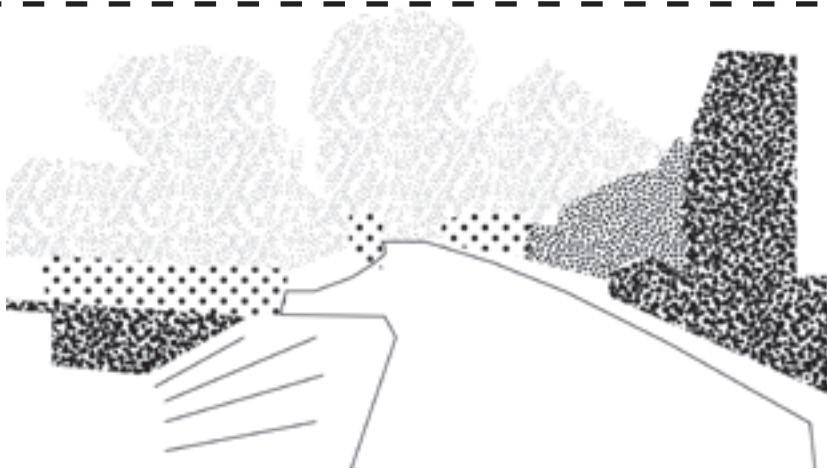

We volgen het smalle weggetje verder en bereiken op een gegeven moment het open veen landschap van de Eilandpolder. In dit stadium op de route is de rechtse flank van de routing nog begeleid door bebouwing. Aan de linkerkant ervaar je hoe het dorp in het veenlandschap overloopt. In de verte zie je het dijkje in het perspectief oplossen. De horizon wordt beaccentueerd door een aantal flinke populieren.

Openbaring van open gebied ten opzichte van
dichte bebouwing
Afwisseling van dicht gebied naar open
Beaccentuering van het einde van het dorp
door borden

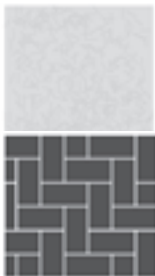
- ro3
1. openbaring
  2. afwisseling
  3. beaccentuering

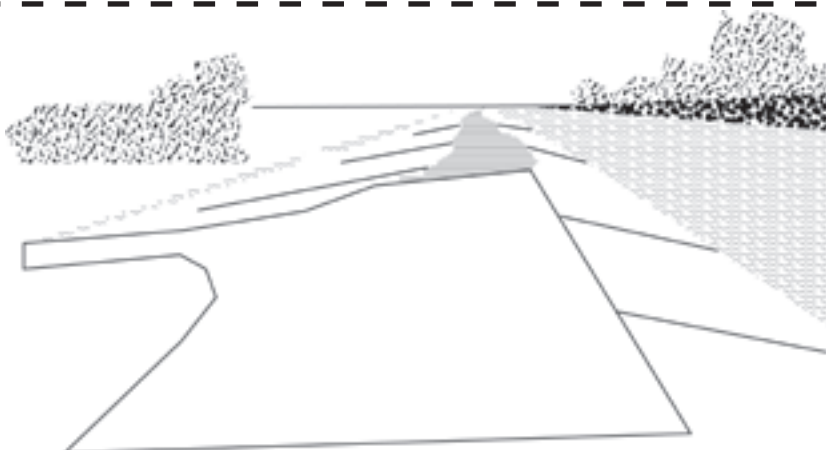

PICDRAWABSTR

Begeleiding door laanbomen
Verhulling door het wegdraaien van het pad
Beaccentuering van de ligging van de boerderij
aan de horizon door de dijk

.....

PICDRAWABSTR

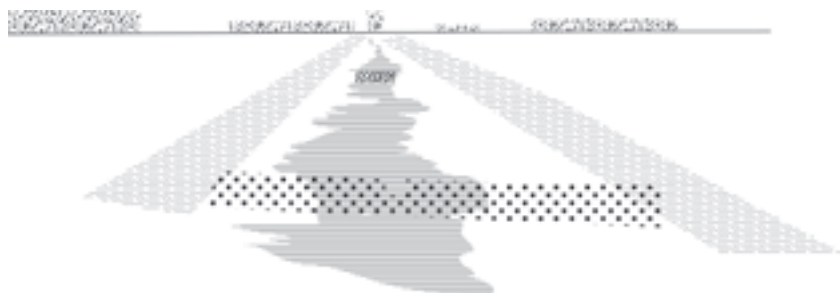
```
gr2. 1. afwisseling
 2. begeleiding
 3. openbaring
```


PIC

DRAW

ABSTR

Afwisseling van lopen over de dijk naar lopen
dwars door de polder
Variatie door de vele verschillen in het
poldergebied
Verhulling van het pad aan de horizon

```
pa1 1. afwisseling
 2. variatie
 3. verhuiling
```

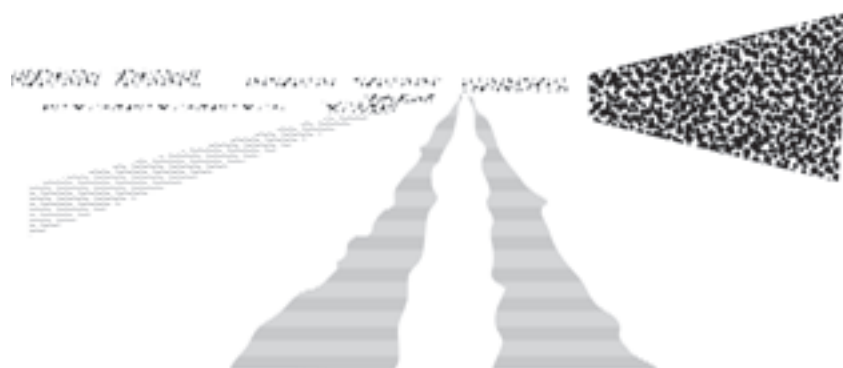

PIC

DRAW

ABSTR

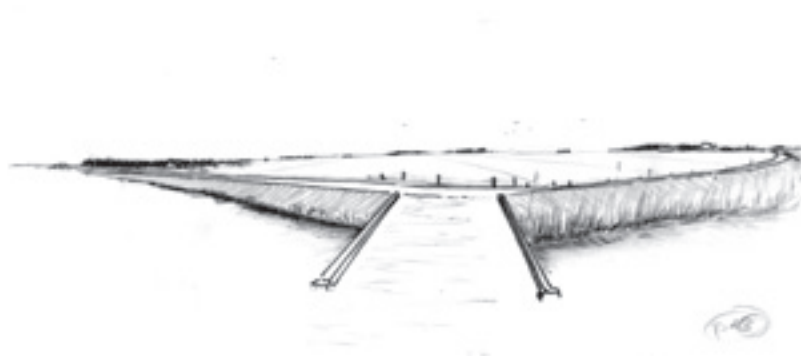
.....

.....

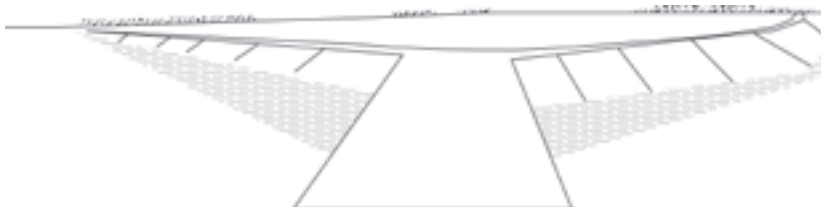
.....

PIC

DRAW

ABSTR

Omleiding over het water over een brug
Afwisseling van onverhard polderlandschap
naar een verharde dijk

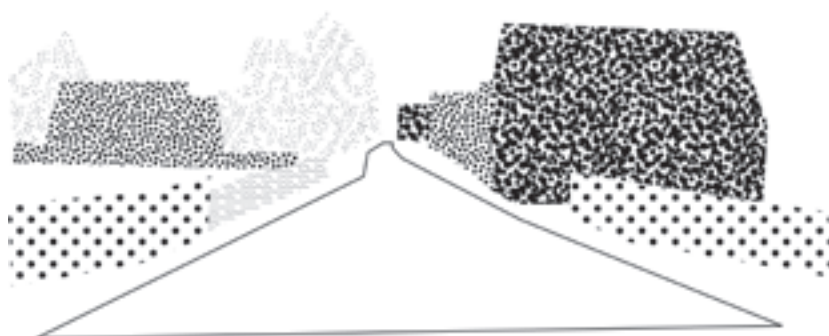
_____

PIC

DRAW

ABSTR

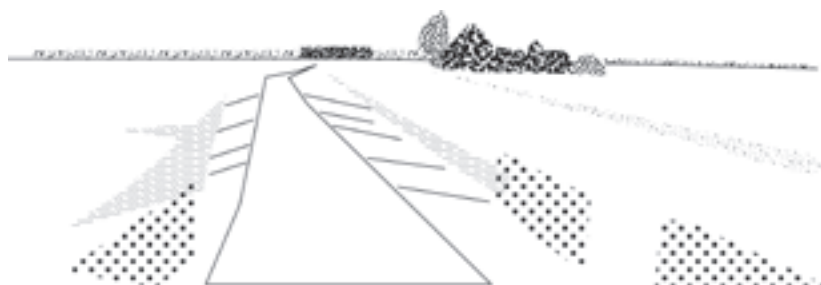

Op dit punt komen we het klein dorpje 'Noordeind' tegen, naast de huizen liggen enkele bootjes in een haventje. Het dorpje heeft een mooie landschappelijk ligging en streekeigen bebouwing.

Begeleiding door de bebouwing langs de weg
Afwisseling van kale dijk naar bebouwde dijk
Verhulling van het pad door de huizen langs het slingerende pad.

-----
gr3 1. begeleiding
2. afwisseling
3. verhulling

PICDRAWABSTR

Op dit punt wandelen we het dorpje 'Noordeind' alweer uit. Wederom de openheid van Eilandpolder tegemoet. Verder zijn er veel hekjes en sloten te zien met hier en daar een verdwaalde boom.

Openbaring van een open gebied ten opzichte van een bebouwd gebied.

Afwisseling van dicht naar open

Beaccentuering van het natte karakter van de polder door het bruggetje.

-
- ro4   1. openbaring
         2. afwisseling
         3. beaccentuering
-

PICDRAWABSTR

Wederom de introductie van een dorpje, dit keer het dorpje Graft. Dezelfde compacte huisjes vind je hier terug en karakteristieke landschappelijke beplanting komt terug langs de route.

Begeleiding door de huizen langs de weg.
Afwisseling van open naar dicht bebouwd.
Verhulling van het pad door de huizen langs de route.

-----
gr4 1. begeleiding
2. afwisseling
3. verhulling

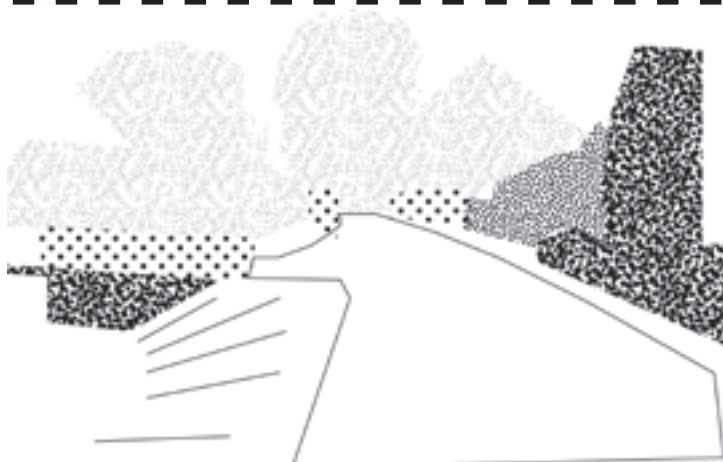

PIC

DRAW

ABSTR

A vertical sequence of 12 square icons. The first 11 icons are white on a gray background, and the 12th is a solid gray square. The icons represent various geometric shapes and patterns: a triangle with a circle and hexagon, a square with an upward arrow, a curved arrow, a person with an arrow, a triangle with a circle, a triangle with an upward arrow, a triangle with a circle, a triangle with an upward arrow, a triangle with a circle, a triangle with an upward arrow, a triangle with an upward arrow, and a solid gray square.

Beaccentuering van het natte karakter van
het polderlandschap door een bruggetje
Begeleiding door de tuinen langs de weg

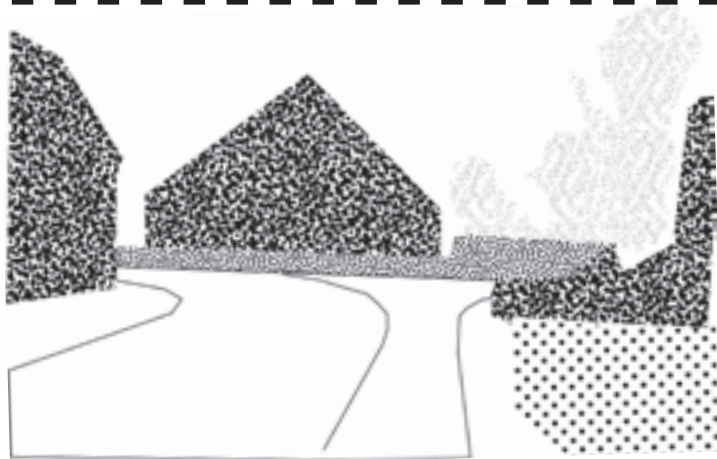
_____

PIC

DRAW

ABSTR

.....

.....

